UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jiří Hausman, DiS.

Vývoj přestupkového práva

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Helena Prášková, CSc.

Katedra: Správního práva a správní vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. dubna 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 142.388 znaků včetně mezer.

Jiří Hausman, DiS.

V Cítově dne 15. dubna 2019

Poděkování

Tímto děkuji paní Doc. JUDr. Heleně Práškové, CSc., za odborné vedení diplomové práce, za její rady a doporučení, které mi v průběhu zpracování diplomové práce poskytovala a za čas, který mi během konzultací věnovala.

Obsah

ÚVOD **1**

1 ZÁKLADNÍ POJMY **4**

1.1 SPRÁVNÍ TRESTÁNÍ 4
1.2 PŘESTUPKOVÉ PRÁVO 6

2 PŘESTUPKOVÉ PRÁVA V OBDOBÍ RAKOUSKO-UHERSKÉ MONARCHIE 8

2.1 VÝVOJ PŘESTUPKOVÉHO PRÁVA OD ROKU 1787 DO ROKU 1803 8
2.2 VÝVOJ PŘESTUPKOVÉHO PRÁVA OD ROKU 1803 DO ROKU 1852 12
2.2.1 Těžké politické přestupky *13*
2.2.2 Jiné přestupky *19*
2.2.3 Procesní úprava *19*
2.2.3.1 Působnost 19
2.2.3.2 Zahájení řízení 20
2.2.3.3 Obviněný 21
2.2.3.4 Rozhodnutí 21
2.2.3.5 Opravné prostředky 23
2.3 VÝVOJ PŘESTUPKOVÉHO PRÁVA OD ROKU 1852 DO ROKU 1918 24
2.3.1 Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 ..... *24*
2.3.2 Výpraskový patent *29*
2.3.3 Procesní úprava *30*
2.3.3.1 Příslušnost k projednávání přestupků 31
2.3.3.2 Věcná příslušnost 31
2.3.3.3 Řízení v prvním stupni 32
2.3.3.4 Řízení ve druhém stupni 33

3 VÝVOJ PŘESTUPKOVÉHO PRÁVA V OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY **35**

3.1 PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY 35
3.2 HMOTNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA 39
3.2.1 Časová působnost *40*
3.2.2 Místní působnost *40*
3.2.3 Příčetnost *41*
3.2.4 Vina *41*
3.2.5 Omyl *42*
3.2.6 Pokus přestupku *42*
3.2.7 Tresty *42*
3.3 PROCESNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA 43
3.3.1 Základní zásady řízení *44*
3.3.2 Příkazní řízení *45*
3.3.3 Blokové řízení *45*
3.3.4 Řízení v prvním stupni *46*
3.3.5 Řízení odvolací *47*

4 PŘESTUPKOVÉ PRÁVO V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA **48**

4.1 HMOTNĚ PRÁVNÍ ÚPRAVA 48
4.2 PROCESNÍ ÚPRAVA 52

5 POKUSY O REKODIFIKACI PŘESTUPKOVÉHO PRÁVA 55
6 ODPOVĚDNOST ZA PŘESTUPKY PRÁVNICKÝCH OSOB 57
ZÁVĚR 59
CITOVANÉ ZDROJE 62
MONOGRAFIE 62
ELEKTRONICKÉ ZDROJE 68
ABSTRAKT 70
ABSTRACT 71
KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM JAZYCE 72
NÁZEV PRÁCE V ČESKÉM/ANGLICKÉM JAZYCE 73

Úvod

Tématem této diplomové práce je **vývoj přestupkového práva**. Hlavními důvody, proč jsem si dané téma zvolil, je můj dlouhodobý zájem o problematiku správního práva, a to zejména problematiku správního trestání a dále zájem o právní historii.

Jak budu dále uvádět v samotném textu diplomové páce, ke vzniku přestupkového práva došlo jeho oddělením od práva trestního na konci 18. století. S ohledem na značný rozsah časového období existence přestupkového práva na území dnešní České republiky si nekladu za cíl v této práci postihnout jeho vývoj až do současné doby.

Při hledání relevantní literatury pro zpracování diplomové práce jsem zjistil, že na téma vývoj přestupkového práva je dostupných jen relativně málo pramenů. Nepodařilo se mi dohledat žádané ucelené monografické zpracování tohoto tématu, což v minulosti konstatoval také V. Mikule.[1] Na okraji zájmu autorů je zejména vývoj přestupkového práva od jeho vzniku do druhé poloviny 20. století. Z důvodu nedostupnosti dostatečného množství literatury jsem se rozhodl omezit svůj zájem při zpracování diplomové práce právě na tato nejstarší vývojová období přestupkového práva na území dnešní České republiky. Při zpracování diplomové práce se budu zabývat vývojem přestupkového práva v období **od roku 1787**, kdy byl vydán všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně Josefa II. až **do zániku Protektorátu Čechy a Morava**.

Pro tato období bylo zpracováno několik článků, například již zmíněný článek V. Mikuleho nebo článek K. Malého,[2] jejich rozsah je však omezený a podávají jen základní informace o přestupkovém právu v daných vývojových obdobích.

Vzhledem k omezené dostupnosti literatury budu při zpracování diplomové práce vycházet zejména z právních předpisů, které přestupkové právo upravovaly v jednotlivých historických obdobích a také z dobové literatury.

Cílem této diplomové práce je poskytnout přehled o tom, kdy se v právním řádu objevila právní úprava přestupkového práva a v jaké podobě a jakým způsobem bylo přestupkové právo, a to jak hmotné, tak procesní upraveno v dalších vývojových etapách. Jako další cíl diplomové práce si kladu zjistit, k jakým změnám v právní úpravě

---

[1] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in: *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 57-75

[2] **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 55-67

přestupkového práva docházelo na základě porovnávání textů dobových právních předpisů, dobové literatury a judikatury.

V první kapitole diplomové práce se budeme v teoretické rovině zabývat dvěma základními pojmy, s nimiž budu v dalším textu pracovat. Prvním bude **správní trestání** s přihlédnutím k historickému vývoji tohoto pojmu pro jednotlivá období přestupkového práva. Druhým z dvojice pojmů bude **přestupkové právo**.

V následujících částech práce se budu již věnovat samotnému vývoji přestupkového práva. Druhá kapitola diplomové práce je zaměřena na vývoj přestupkového práva na území dnešní České republiky v období Rakousko-Uherska. Tato kapitola je rozdělena do tří částí podle chronologického vývoje právních úprav. V první podkapitole se budu zabývat počátky přestupkového páva, které byly položeny již zmíněným zákonem z roku 1787. Ve druhé části kapitoly budu zkoumat právní úpravu přijatou v roce 1803. Poslední a současně nejdelší etapou vývoje přestupkového práva v období Rakousko-Uherska bylo období od roku 1852 až do zániku Rakousko-Uherské monarchie, které se budu věnovat ve třetí části druhé kapitoly.

Ve třetí kapitole práce se budu zabývat první úpravou přestupkového práva v období první republiky. Tato kapitola bude rozdělena do několika částí. V první z nich se budu věnovat obecné otázce převzetí dosavadních právních předpisů z období Rakousko-Uherské monarchie. Další část této kapitoly bude věnována vývoji hmotného práva s ohledem na změny v právních předpisech vzniklých v době první republiky s přihlédnutím k vývoji judikatury. V diplomové práci se budu věnovat primárně vývoji přestupkového práva na území dnešní České republiky. V tomto vývojovém období k území dnešní České republiky patřilo také Slovensko a Podkarpatská Rus, budu proto na některých místech srovnávat právní úpravu platnou zde, s právní úpravou platnou na území dnešní České republiky. Ve čtvrté kapitole diplomové práce se budu zabývat právní úpravou v časově nejkratším historickém období Protektorátu Čechy a Morava.

V diplomové práci budu primárně zkoumat platnou právní úpravou přestupkového práva, jak hmotného, tak procesního v jednotlivých vývojových etapách. V počáteční vývojové fázi bylo přestupkové právo kodifikováno. S postupem času se od této koncepce upouštělo a v druhé polovině 19. století byla právní úprava přestupkového práva rozptýlena do velkého množství právních předpisů, čímž byla snížena její přehlednost. Proto se již v druhé polovině 19. století začaly objevovat první snahy

o rekodifikaci přestupkového práva. Tyto snahy pokračovaly i v dalších sledovaných vývojových obdobích. Proto se budu v páté kapitole diplomové práce ve stručnosti věnovat také této problematice.

Vzhledem k tomu, že po reformě přestupkového práva v roce 2016 byly mezi přestupky zařazeny také, do té doby správní delikty právnických osob,[3] zaměřím se v poslední kapitole diplomové práce na vývoj právní úpravy přestupků právnických osob ve sledovaných historických obdobích. Zejména budu zkoumat to, kdy došlo ke vzniku koncepce odpovědnosti právnických osob za přestupky a jak byl tento odpovědnostní vztah upraven právními předpisy.

[3] § 20 a 21 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

1 Základní pojmy

V této úvodní kapitole diplomové práce vymezím dva základní pojmy významné pro přestupkové právo, s nimiž budu v dalším textu často pracovat. Těmito pojmy jsou **správní trestání** a **přestupkové právo**. Vzhledem k tomu, že tématem diplomové práce je vývoj přestupkového práva, budu se v této kapitole zabývat také historickým vývojem terminologie.

1.1 Správní trestání

Pojmem trestání se rozumí činnost státu, resp. jeho orgánů, která spočívá v rozhodování o **vině** a **uložení trestu** za porušení povinnosti stanovené objektivním právem. Trestání je možné dělit na **trestání soudní** a **trestání správní**. V případě soudního trestání rozhodují o vině a trestu za protiprávní jednání (trestný čin) soudy a v případě správního trestání rozhodují o vině a trestu za správní delikty orgány veřejné správy.[4] Rozhodování o vině a trestu za správní delikty je tak jednou z činností veřejné správy.

Veřejná správa má v právním systému České republiky ve vztahu ke správnímu trestání dvojí úlohu. Orgány veřejné správy jsou na jedné straně oprávněny vydávat právní předpisy, které obsahují obecná pravidla chování zavazující její adresáty a na druhé straně jsou oprávněny rozhodovat o vině a trestu za porušení objektivního práva.[5]

Účelem správního trestání je stejně jako v případě trestního práva ochrana určitých hodnot ve společnosti. Způsob a míra ochrany jednotlivých hodnot společnosti se v průběhu historického vývoje měnily. Jak uvidíme v následujících kapitolách, docházelo k situacím, kdy určitým hodnotám, které jsou v dnešním právním řádu chráněny normami správního práva, nebyla poskytována žádná ochrana. Naopak jiným hodnotám, kterým v současném právním řádu České republiky není poskytována žádná ochrana, v historii chráněny byly a jednání směřující proti nim byla postihována jako přestupek.

Od pojmu správní trestání je nutné odlišit pojem **trestní právo správní** (případně správní právo trestní). Trestní právo správní označuje skupinu právních norem, které upravují odpovědnost za správní delikty. Správní trestání je samotná činnost orgánů

---

[4] **PRÁŠKOVÁ, Helena**. in: HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2016. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1. s. 293-294

[5] **BOHADLO, David a kol**. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1. s. 1

veřejné správy. Lze tedy uzavřít, že správní trestání se uskutečňuje na základě trestního práva správního.[6, 7]

Samotný pojem trestní právo správní procházel v právní vědě určitým vývojem. První z řady pojmů, který se pro právní úpravu správního trestání používal při jeho vzniku na konci 18. století, byl *„policejní trestní právo“*. Na základě dalšího vývoje se používalo označení *„správní právo trestní“*. Tyto dva pojmy byly považovány za synonymní.[8] Pojem trestní právo správní byl používán až do roku 1961, kdy došlo ke změně právní úpravy. Od té doby bylo používáno označení *„správní trestní“*. V současné době se řada autorů k pojmu *„trestní právo správní“* případně *„správní právo trestní“* vrací.[9] S tímto pojmem pracují v současné odborné literatuře například P. Mates,[10] H. Prášková[11] nebo D. Bohadlo.[12]

Někteří autoři se zabývají tím, zda je obsahový rozdíl v pojmu *„správní právo trestní“* a *„trestní právo správní“*. Podle H. Práškové pojem *„trestní právo správní“* označuje projednávání správních deliktů a v konečném důsledku rozhodování o vině a trestu za ně realizované orgány veřejné správy. Naopak pojem *„správní právo trestní“* zdůrazňuje činnost, kterou správní orgány vykonávají v souvislosti s trestáním adresátů veřejné správy. Sama autorka se kloní k užívání pojmu *„trestní právo správní“*, protože dle jejího názoru je podstatná samotná **činnost**, tedy trestání a nikoli to, kdo ji vykonává.[13]

Stejně jako v případě soudního trestání i v případě správního trestání je a v minulosti byla jeho cílem ochrana určitých společenských hodnot.

---

[6] **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8. s. 5-7
[7] **BOHADLO, David a kol**. *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1. s. 2-3
[8] **PRÁŠKOVÁ, Helena**. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8. s. 4
[9] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in: *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 57-58
[10] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5., přepracované vydání. V Praze: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 3
[11] **PRÁŠKOVÁ, Helena**. *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8. s. 5
[12] **BOHADLO, David a kol.** *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1. s. 1
[13] **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C. H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8. s. 4-7

1.2 Přestupkové právo

Druhým z dvojice pojmů, který považuji za důležitý na začátku diplomové páce vymezit, je pojem **přestupkového práva**. Většina autorů pojem přestupkové právo nedefinuje. S pojmem přestupkové právo pracuje například H. Prášková, která přestupkové právo dělí na hmotné a procesní.

Přestupkové právo hmotné určuje, co je přestupek, jaké jsou podmínky vzniku odpovědnosti za přestupek a jaké mohou být za jeho spáchání uloženy tresty. V rámci přestupkového práva hmotného vzniká mezi pachatelem přestupku a subjektem veřejné správy hmotně právní vztah. V tomto vztahu vznikají subjektům vzájemně povinnosti. Správní orgán má povinnost pachateli přestupku uložit trest a pachatel má povinnost tento trest vykonat. Přestupkové právo hmotné je možné ještě dále členit na obecnou a zvláštní část. **Obecná část** přestupkového práva hmotného dává odpověď na to, co je přestupek, kdo za něj odpovídá a jaký je za něj možno uložit trest. **Zvláštní část** přestupkového práva pak obsahuje skutkové podstaty přestupků.[14]

Autoři v dobové literatuře ve sledovaném období s pojmem přestupkové právo nepracovali. Jako ekvivalent přestupkového práva se používal pojem *„právo trestní policejní“*.[15, 16] V případě práva hmotného se používalo označení *„materiální trestní právo policejní“*.[17] V období první republiky například V. Dusil používal pojem *„trestní právo správní hmotné“*.[18] Pojem *„trestní právo správní“* používal též J. Pošvář.[19]

Přestupkové právo procesní je soubor právních norem, které upravují řízení o přestupku. Přestupkové právo procesní upravuje postupy správních orgánů, jejichž cílem je zjistit, zda byl spáchán přestupek a pokud dojdou k závěru, že spáchán byl, uložit jeho pachateli trest. V rámci přestupkového práva procesního vzniká procesně právní vztah.

---

[14] **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9. s. 52

[15] **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882. s. 12

[16] Právo trestní policejní in: **VESELÝ, František, Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl třetí – padělání peněz – pych vodní. Praha: nákladem vlastním, 1898. s. 681. dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2580370&mcp=&idpi=18930028&author= (cit. 6. 3. 2019)

[17] tamtéž. s. 681

[18] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 924

[19] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního: studie o některých pojmech, zejména o vině*. Praha: Orbis, 1936. Sbírka spisů právnických a národohospodářských. s. 21

Subjekty tohoto vztahu jsou na jedné straně správní orgán a na druhé straně účastníci řízení. Ve vztahu k účastníkům řízení je procesně právní vztah širší na rozdíl od hmotně právního, neboť přestupkové řízení může být vedeno i proti osobě, která není pachatelem přestupku.[20]

Ze shora uvedené definice tedy vyplývá, že přestupkové právo představuje soubor právních norem upravujících vznik odpovědnosti za přestupky a jejich projednávání a trestání správními orgány. Pojem přestupkové právo velmi úzce souvisí s pojmem přestupek. Na tomto místě je nutné upozornit na to, že od druhé poloviny 19. století existovaly dvě kategorie přestupů. Po přijetí zákona o zločinech, přečinech a přestupcích často docházelo k tomu, že byla měněna příslušnost k jejich projednávání a trestání. Některé přestupky byly svěřeny do působnosti správních orgánů, některé do působnosti soudů. V roce 1873 došlo k přijetí právní úpravy, jíž byla přenesena působnost ve věcech projednávání a rozhodování o přestupcích obsažených v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích pouze na soudy. Ostatní přestupky (uvedené v jiných zákonech) projednávaly a trestaly správní orgány.[21] Od přijetí této právní úpravy po celý zbytek mnou sledovaného období existovaly přestupky jako druh **soudních deliktů** (trestných činů) a jako druh deliktů správních (podrobněji o tom v kapitole 2.3). V dalším textu diplomové práce se však budu zabývat pouze druhou kategorií přestupků, tj. přestupků správních a přestupkovým právem správním.

[20] **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9. s. 53

[21] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 3

2 Přestupkové práva v období Rakousko-Uherské monarchie

Nyní již přikročím k samotnému výkladu o vývoji přestupkového práva. Tato kapitola bude věnována vývoji přestupkového práva v časovém období od roku 1787, kdy byla přijata první právní úprava zabývající se trestáním přestupků až do roku 1918.

2.1 Vývoj přestupkového práva od roku 1787 do roku 1803

Vývoj přestupkového práva na našem území započal v roce **1787**. V tomto roce byl vydán Josefem II. **všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně** Josefa II. (v literatuře je možné se setkat také s označením *„všeobecný zákoník o zločinech a způsobu jejich trestání Josefa II.“*[22]). Tento zákon byl přijat s územní platností pro celou Rakousko-Uherskou monarchii, jejíž součástí bylo i území dnešní České republiky. V tomto období nebylo výjimkou, že se pro úpravu právních vztahů v určité právní oblasti přijímaly právní předpisy s omezenou místní působností jen pro určitou část monarchie.[23]

Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně byl rozdělen do dvou částí. První obsahovala právní úpravu trestního práva (hrdelní provinění) a druhá část obsahovala právní úpravu práva přestupkového práva, resp. **provinění politických** (z čistě formálního hlediska tedy nešlo ještě o přestupky). Část zákona, která upravovala provinění politická, byla rozdělena do pěti kapitol, a to následujícím způsobem:

- kapitola I. o provinění politických vesměs,
- kapitola II. o trestech politických vesměs,
- kapitola III. o provinění životu, nebo zdraví spoluměštěninův nebezpečenství, neb škodu přinášejících,
- kapitola IV o proviněních politických, jimiž spoluměštěninové na jmění, neb v právích svých uraženi bývají a
- kapitola V. o proviněních k zkáze mravův vedoucích.

[22] **VOJÁČEK, Ladislav.** in: VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. s. 493
[23] tamtéž s. 412

Jak je patrné z výše uvedeného, zákon byl systematicky členěn tak, že první dvě kapitoly (§§ 1-18) obsahovaly obecnou právní úpravu o politických proviněních a trestech, které za ně mohly být pachateli uloženy. Zbylé tři kapitoly (§§ 19-82) obsahovaly vymezení skutkových podstat jednotlivých politických provinění a ustanovení o výše trestu.[24]

Trestní zákoník Josefa II. byl postaven na zásadě **nullum cimen sine lege** a **nulla poena sine lege**, tj. pachatel politického provinění mohl být uznán vinným pouze za takové jednání, které bylo v zákoně jako trestné výslovně označeno. Stejné pravidlo pak platilo pro ukládání trestů, pachateli mohl být uložen jen takový test a jen v takovém rozsahu, který zákon výslovně stanovil. Do té doby platná právní úprava trestního práva umožňovala, aby soudce stíhal i takové jednání, které zákon jako trestné neoznačoval a ukládal tresty, které zákon neznal, a to na základě analogie (analogie v neprospěch pachatele). Všeobecný zákoník o zločinech a trestech, jak v případě hrdelních provinění, tak v případě politických provinění obsahoval uzavřený výčet skutkových podstat a uzavřený katalog trestů, který nemohl být dále nad rámec zákona rozšiřován.[25]

Jak je patrné z výše uvedené struktury zákona, obsahoval pouze právní úpravu hmotného práva. Správní orgány při projednávání politických provinění vedly řízení podle **obecného soudního řádu kriminálního z roku 1788**. Řízení bylo tajné a písemné.[26] K zákonu Josefa II. byla vydána instrukce ze dne 12. února 1787, podle níž měly přestupky stíhat politické úřady.[27]

Obecná úprava ukládání trestů byla obsažena v kapitole II v §§ 6-18. Samotný výčet trestů obsahoval § 10. Za politické provinění bylo možno uložit šest trestů (kárání bitím, vystavení na lešení potupné, vězení, dílo veřejné v železech nebo poutech, vypuzení nebo vyhoštění z místa a peněžitou pokutu). V následujících ustanoveních byly upraveny obecné podmínky pro ukládání jednotlivých trestů.

Kárání bitím (§ 11) – Jak název napovídá, jednalo se o tělesný trest, který spočíval v bití pachatele politického provinění. Zákon připouštěl uložit trest v maximálním rozsahu 50ran holí v případě mužů a 30ran býkovcem nebo metlou v případě žen. Tento trest

---

[24] **JOZEF II.** *Práwa wsseobecná nad prowiněnjmi, a gich trestmi*. Vídeň: Trattner, 1787. s. 210-296

[25] **MALÝ, Karel.** in: Malý, Karel. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 192-194

[26] **VETEŠNÍK, Pavel. Právo přestupkové** in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 146

[27] **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882. s. 118

se musel vykonávat **vždy veřejně**. Zákon umožňoval trest bití uložit jako samostatný trest nebo společně s jiným, jako jeho zostření.

Vystavení na lešení potupné (§ 12) – Pachatel, jemuž byl uložen tento trest, byl nucen stát v poutech za přítomnosti stráže na vyvýšeném lešení po dobu jedné hodiny, a to v době okolo poledne. Lešení mělo být umístěno na veřejně přístupné místo. Pachateli byla na hruď umístěna tabulka, na níž bylo uvedeno, jakého skutku se dopustil. Zákon stanovil povinnost úřadu, který o uložení tohoto trestu rozhodoval, aby v rozhodnutí určil, že se trest bude vykonávat, opakovaně **nejvýše však třikrát**.

Vězení (§§ 13-17) – Správní orgány při trestání politických provinění mohly ukládat také tresty spočívající v omezování osobní svobody. Zákon rozlišoval dva stupně vězení podle jeho přísnosti, a to vězení *„levnější“* a *„přísnější“*. Pachateli, kterému byl uložen trest vězení přísnějšího, byl povinen tento trest vykonávat s pouty na nohou, ke spánku měl používat pouze prkna, neměl právo na návštěvy bez přítomnosti dozorující osoby, k pití mohl dostávat pouze vodu a ukládala se mu povinnost výkonu veřejných prací *(„díla veřejného“)*. Druhou, mírnější formou, bylo vězení levnější. Pachatel měl při výkonu této formy trestu určité úlevy. Předně nemusel vězení vykonávat v poutech. Dále si z vlastních prostředků mohl zakoupit stravu. Zákon výslovně stanovil, že vězeň musel, jako v předchozím případě, spát pouze na prknech.

Zákon také připouštěl trest domácího vězení (§ 15). Pokud měl být pachateli uložen trest levnějšího vězení, mohl správní orgán rozhodnout, že tento trest bude vykonán ve formě vězení domácího. Tuto možnost však nebylo možné uplatnit pro všechny pachatele, ale jen pro vymezený okruh osob (jednalo se např. o osoby urozené, šlechtice, kupce a obchodníky s dobrou pověstí apod.). Zde můžeme vidět určitou nerovnost osob před zákonem.

Podle § 16 bylo možné trest vězení zostřit postem, kdy byl vězni po určitou dobu podáván k jídlu pouze chléb a k pití jen voda.

Podle délky se trest vězení rozlišoval na vězení *„časné“* a *„dodržánlivé“*. Časné vězení mohlo být uložena v rozsahu od 1dne až do 1měsíce a dodržánlivé v rozsahu od 1měsíce až do 1roku. Jednotlivé typy vězení bylo možné kombinovat dle přísnosti a délky trvání. Existovaly tak **čtyři možné varianty trestu vězení**, a to přísné časné vězení, přísné dodržánlivé vězení, lehčí časné vězení a lehčí dodržánlivé vězení.

Dílo veřejné v železech, nebo poutech (§ 17) – Tento trest nebyl zákonem blíže upraven. V zákoně byla upravena možná doba, na kterou mohl být trest uložen. Stejně jako u trestu vězení rozlišoval trest veřejného díla na časné a dodržánlivé. Spodní a horní hranice pro tyto dvě varianty byly určeny shodně jako u trestu vězení.

Vypuzení nebo vyhoštění z místa (§ 18) – Tento trest spočíval v tom, že se pachatel nemohl zdržovat na určitém místě. Zákon omezoval určitá omezení, odkud nemohl být pachatel vyhoštěn.

Peněžitou pokutu (§ 10) – Posledním z trestů, který zákon umožňoval pachateli politického provinění uložit, byla pokuta. Tento trest však nebyl téměř užívaný. Zákon připouštěl uložit peněžitý trest jen za provinění hraní zakázaných her podle §§ 37 a 38. § 39 pak stanovil horní hranici pokuty, ta činila 300 dukátů.

Ustanovení upravující ukládání trestů obsažená v kapitole II byla pouze obecná. Podrobnější úprava se nacházela v dalších kapitolách u jednotlivých skutkových podstat. Zde zákonodárce stanovil, jaký trest a v jakém rozsahu bylo možno za konkrétní politické provinění uložit. Pro jednotlivé skutkové podstaty bylo stanoveno, kdy a jakým způsobem se má základní trest zostřit.[28]

Jak jsem již výše uvedl, v další části zákona byly vymezeny jednotlivé skutkové podstaty politických provinění. Ty byly rozděleny do tří kapitol podle objektu, který měly chránit. V kapitole III. byly obsaženy skutkové podstaty, které chránily život a zdraví. Do této kapitoly spadalo např. provinění lékárníka, který prodal nebo zhotovil zakázaný lék (§ 20), zanedbání dohledu nad jiným, v důsledku čehož dojde k jeho smrti nebo poranění (§ 22), poranění nebo usmrcení jiného jízdou (§ 24) atd.

Kapitola IV obsahovala skutkové podstaty chránící majetek a osobnostní práva. Do této kapitoly byla zařazena např. skutková podstata krádeže (§ 29), kdy hodnota kradené věci neměla přesáhnout 25 zlatých, krádež dříví v lese, pytláctví a krádež obilí na poli (§ 30), podvody při hře (§ 33), hraní zakázaných her (§ 37), prodej podle falešných měr a vah (§ 40) atd. Do skupiny deliktů proti právům osobnostním patřilo například

[28] Například v § 23 bylo stanoveno, že se má trest zostřit v případě zanedbání péče o určitou osobu, pokud tato zemře, nebo utrpí těžké poranění v důsledku vyššího stupně nepečlivosti. V § 48 se uvádělo, že je možné zostřit trest za provinění uzavření manželství i přes existující překážku (zákon však nestanovil, jakým způsobem se má trest zostřit). § 56 připouštěl zostřit trest vězení postem. § 63 stanovil, že za rušení náboženství bylo možné uložit trest vězení časné přísné a za předpokladu, že tímto jednáním bylo způsobeno velké pohoršení, bylo možné vězení zostřit bitím a postem. Podle § 76 bylo možné za určitých podmínek zostřit trest vězení bitím nebo postem za provinění prostituce.

cizoložství (§ 44), uzavření manželství, pokud je přítomna překážka bránící v jeho uzavření (§ 47), ublížení na cti křivým obviněním (§ 53) a další.

Kapitola V obsahovala skutkové podstaty, které chránily hodnoty veřejného pořádku a mravů. Do této kapitoly bylo zařazeno např. politické provinění veřejného rouhání se (§ 61), rušení náboženství, veřejné smilstvo nebo obnažení (§ 67), kuplířství (§ 73), prostituce (§ 75), návrat do místa, z něhož byl pachatel vyhoštěn nebo vypuzen před úplným vykonáním tohoto trestu (§ 79) atd.[29]

Přestože právní úprava přestupkového práva (politických provinění) byla postavena na principech, které uplatňuje i moderní právo, jako jsou zásady nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege, nebo dělení deliktů na trestné činy a přestupky na základě jejich společenské nebezpečnosti, měla tato úprava celou řadu nedostatků. Jedním z nich bylo například trestání provinění proti náboženství nebo cizoložství. Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že společnost na konci 18. století přikládala určitým jednáním jinou váhu než společnost v současné době a proto byly stíhány i tyto delikty. Podle mého názoru vyvolávala větší problém úprava trestů. Tento zákon umožňoval ukládat tresty tělesné. Trest bití jako samostatný trest nebo jako zostření jiného trestu byl v zákoně velmi frekventovaný. Velmi častým trestem bylo také vězení. Podle všeobecného zákoníku o zločinech a trestech na ně se však jednalo o trest, který bylo možno uložit téměř za každé provinění. Naopak peněžitý trest, který dnešní přestupkové právo užívá zcela běžně, nebyl v zákoně uplatňován téměř vůbec. Zákon dále umožňoval ukládat tresty zneucťující – vystavení na lešení k divadlu nebo kárání bitím, které se mělo odehrávat vždy veřejně a lze tak dovodit, že smyslem těchto testů bylo morální odsouzení pachatele společností.

2.2 Vývoj přestupkového práva od roku 1803 do roku 1852

V této podkapitole se zaměřím na vývoj přestupkového práva v letech 1803-1853, kdy přestupkové právo upravoval primárně zákon o zločinech a těžkých politických přestupcích. V první části této podkapitoly se seznámíme s hmotně právní úpravou přestupkového práva, která byla obsažena jednak v zákoně o zločinech a těžkých politických přestupcích a jednak v dalších zvláštních předpisech. V druhé části podkapitoly se budu zabývat právní úpravou procesní, tedy řízením o přestupcích.

[29] **JOZEF II**. *Práwa wsseobecná nad prowiněnjmi, a gich trestmi*. Vídeň: Trattner, 1787. s. 210-296

2.2.1 Těžké politické přestupky

Všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně platil až do roku 1803, kdy byl nahrazen **zákoníkem o zločinech a těžkých policejních přestupcích**. V českém překladu byl vydán pod názvem *„Kniha práv nad přečiněními a hrdelními a těžkými řádu městského (totiž policie) přestupky“* (z textu tohoto překladu budu dále vycházet). Pro účely dalšího výkladu budu používat označení zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích.[30] Tento zákon jako první v historii správního trestání začal používat pojem **přestupek**, resp. **policejní přestupek**.[31]

Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích vycházel v části hmotně právní z právní úpravy všeobecného zákona o zločinech a trestech na ně, přebíral všechny jeho zásady a dále s nimi pracoval.[32]

Zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích byl stejně jako trestní zákoník Josefa II. vydán s místní působností pro celou monarchii vyjma Uherska a představoval tak další krok v unifikaci právního řádu monarchie.[33]

Tento zákoník byl, obdobně jako všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně z roku 1787, rozdělen do dvou částí, první obsahovala úpravu trestního práva a druhá přestupkového práva. Každá část obsahovala vedle úpravy hmotné také procesní. Tím byla poprvé vytvořena samostatná úprava pro řízení o přestupcích.[34] Na rozdíl od předchozího zákona zde obsažená úprava přestupkového práva byla mnohem rozsáhlejší a podrobnější. Část hmotně právní čítala 275 paragrafů a část procesně právní 184 paragrafů. Vzhledem k celkovému rozsahu zákona není možné představit celou právní úpravu a všechny změny, k nimž došlo, ale jen vybrané změny a vybrané instituty.

Zákon byl systematicky rozdělen do dvou částí, první obsahovala hmotně právní úpravu a druhá úpravu procesní. Obě části se dále dělily do hlav.

---

[30] **MALÝ, Karel.** in: MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 194

[31] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 59

[32] **VETEŠNÍK, Pavel.** Právo přestupkové in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 146

[33] **VOJÁČEK, Ladislav.** in: VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. s. 412

[34] **MALÝ, Karel.** in: MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 194

V části věnované hmotnému právu byly upraveny obecné otázky odpovědnosti za těžké politické přestupky, zejména výčet trestů, které za ně bylo možné uložit, konkrétní podmínky ukládání jednotlivých trestů apod. V další části byl pak uveden výčet jednotlivých skutkových podstat zařazených systematicky do jednotlivých hlav podle chráněného objektu.

§ 1 zakotvoval zásadu neznalost zákona neomlouvá, stanovil totiž, že těžkým politickým přestupkem je takové jednání (případně opomenutí), jejichž protiprávnost každý sám od sebe může rozpoznat, nebo protiprávnost takového jednání musela osoba znát z postavení provozovatele živnosti nebo obchodu. Podle § 1 se za přestupek považovalo protiprávní jednání, kterého se pachatel dopustil aktivním **konáním** nebo **opomenutím** jednání, k němuž byl povinen.

To bylo výslovně uvedeno také např. v § 89. Jednalo se o první ustanovení hlavy osmé, tj. přestupků proti bezpečnosti života. Tento paragraf výslovně stanoví, že se mohou přestupky rozdělit na dvě kategorie, a to přestupky spáchané jednáním proti přirozené povinnosti člověka nebo povinnosti stanovené právem (písm. a) a přestupky spáchané opomenutím toho, co je uloženo právem apod. (písm. b).

Za těžký politický přestupek se považovala také jednání, která měla sice znaky zločinu, ale byla spáchána v opilosti. Ke spáchání těžkého politického přestupku nebyl vyžadován zlý úmysl ani vznik škody (§ 5). Kromě dokonaného jednání byl trestán přestupek ve fázi **pokusu** (§ 6). Jednou z podmínek odpovědnosti za přestupek bylo podle § 4 dosažení věkové hranice. Dítě, které se dopustilo jednání majícího znaky těžkého přestupku policejního a přitom bylo mladší jedenácti let, nebylo za něj trestáno správními orgány, ale mělo být potrestáno pouze v rámci rodiny. Obdobně jako v případě opilosti, nebylo trestáno jako zločin, ale jako přestupek jednání, které sice mělo znaky zločinu, ale dopustila se ho osoba ve věku od **jedenácti do čtrnácti let**.

Ve srovnání s předchozí právní úpravou došlo v tomto zákoně k výrazným změnám v oblasti trestů. § 8 obsahoval uzavřený výčet osmi trestů. Za těžký politický přestupek bylo možné uložit:

1. peněžitou pokutu,
2. propadnutí zboží, věci na prodej nebo nářadí,
3. ztrátu práv nebo nadání,
4. vězení,

5. kárání těla,
6. vyhoštění z místa,
7. vyhoštění z krajiny nebo
8. vyhoštění ze všech zemí.

Pokuta, propadnutí zboží, věcí na prodej nebo nářadí (§ 9) – Zákon v hlavě druhé blíže neupravoval výkon těchto dvou trestů, pouze stanovil, jak mají být peníze nebo věci použity. U peněžitých pokut zde nebyly stanoveny ani obecné hranice pro výši ukládané pouty, ty byly stanoveny až u konkrétních skutkových podstat.[35]

Ztrátu práv bylo možné uložit ve dvou formách podle doby trvání, po kterou pachatel přestupku práva ztrácel, a to na dobu určitou nebo trvale.

Vězení (§ 11-14) – Stejně jako ve všeobecném zákoníku o zločinech a trestech Josefa II. i tento zákon umožňoval za těžký politický přestupek uložit trest vězení. Došlo však ke snížení horní hranice trestu, podle této úpravy bylo možné vězení uložit v trvání 1dne až 6měsíců. Podle přísnosti podmínek, za nichž se trest vězení vykonával, rozlišoval zákon mezi vězením prvního stupně a vězením tuhým.

Vězení prvního stupně bylo vykonáváno bez pout a pachatel si mohl přispívat na stravu. Vězení tuhé bylo vykonáváno s pouty na nohou, odsouzený měl právo pouze na jedno teplé jídlo denně a k pití mohl dostávat pouze vodu. Odsouzený mohl být navštěvován pouze za přítomnosti stáže. Vězni byla také uložena povinnost vykonat práce. Stejně jako v předchozím zákoně bylo možné namísto vězení vykonávané ve věznici uložit pachateli vězení domácí. V tomto zákoně již nebylo domácí vězení možné ukládat jen určitému okruhu osob, ale bylo možné uložit ho každému bez rozdílu.

Kárání těla (§ 15-16) – Právní úprava stále umožňovala ukládat tělesné tresty. Jistý pokrok lze spatřovat v tom, že trest bití byl zmírněn. Pachateli bylo možné uložit trest v nejvyšším rozsahu 25ran. V případě mužů byl trest bití vykonávat holí, v případě žen a osob mladších 18let metlou. Dalším pozitivem byla skutečnost, že trest neměl být vykonáván veřejně.

[35] Například podle § 58 bylo možné za přestupek tisku nebo prodeje tiskovin bez povolení cenzury uložit pokutu ve výši 200-500 zlatých. Podle § 64 bylo možné uložit pokutu až do výše 500 zlatých za nedovolený obchod s tiskovinami. Podle § 208 bylo možné za přestupek zatajení vzniku požáru možné uložit pokutu ve výši 10-300 zlatých.

Trest kárání těla bylo možné uložit pouze určitému okruhu osob, které byly vymezeny v § 15, v podstatě se jednalo jen o osoby námezdně pracující.[36]

Pachateli těžkého politického přestupku bylo možné uložit vždy jen takový trest, který připouštěl uložit zákon za konkrétní přestupek. U každé skutkové podstaty bylo stanoveno, jaké tresty a v jaké výši mohou být uloženy. V celé řadě případů bylo možné vybrat mezi několika různými tresty. Obecně měl být za přestupek uložen jeden trest. Zákon však v § 18 připouštěl, aby byl trest zostřen. Za obecné zostření trestu se považovalo souběžné uložení několika trestů, které za konkrétní přestupek zákon připouštěl uložit. § 19 obsahovat zvláštní ustanovení o zostření trestu vězení, to bylo možné zostřit bitím, postem, veřejným vystavením pachatele, těžšími pracemi, nebo veřejnou obecní prací.

Zostření trestu vězení vystavením pachatele obsahově odpovídalo samostatnému trestu vystavení k divadlu, který obsahoval všeobecný zákoník o zločinech a trestech na ně. V zákoníku o těžkých politických přestupcích se také dočkalo určitého zmírnění. Tímto způsobem bylo možné zostřit pouze vězení tuhé a jen za podmínky, že tak výslovně připouštěl zákon a bylo to určeno výslovně rozhodnutím (§ 21).

Pachateli bylo možné za určitých podmínek trest změnit. Tyto výjimky měly v podstatě sociální charakter. Jednalo se o případy, kdy by pachateli bylo znemožněno vydělávat a byla tak ohrožena výživa osob, které na ní byly závislé, nebo nebylo možné, aby pachatel daný trest vykonával ze zdravotních důvodů. V těchto případech zákon připouštěl, aby byl pachateli uložen trest jiný.

Kromě těchto trestů, uvedených v druhé hlavě, počítal zákon ještě s dalšími sankcemi, které sice nebyly uvedeny v části, kdy byla základní (obecná) ustanovení o trestech a podmínkách jejich ukládání, ale počítaly s nimi jednotlivé skutkové podstaty. § 90 stanovil, že osoba, která se pokusila o sebevraždu, ale sama od dokonání skutku upustila, měla být předvolán před vrchnost a těžce napomenuta. Obdobně pak § 91 stanovil, že v případě, kdy se osoba pokusila o sebevraždu a ta nebyla dokonána vlivem náhody, nebo proti jeho vůli, měla být dána v bezpečné opatrování a po tak dlouhou dobu se měla v pozoru přísném držet, až došla k rozumu.

---

[36] **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 57

V prvním uvedeném případě jde podle mého názoru o trest sui genesis, který obecná ustanovení o trestech nepoužívají, ale zákon s ním v tomto konkrétním případě počítá. Ovšem pokud jde o druhý případ, kdy se mělo nad osobou dohlížet, lze podle mého názoru dojít k závěru, že dané ustanovení má spíše než povahu trestu, povahu ochranného opatření. K pojmu ochranného opatření uvádí např. H. Prášková, že účelem ochranného opatření je ochrana společnosti před protiprávnými činy. Od trestu se pak liší mimo jiné tím, že jeho hlavním účelem není způsobit pachateli újmu. Na rozdíl od trestu je jeho smyslem pouze individuální prevence.[37] Podle mého názoru jsou zde tyto znaky naplněny.

Zákon se také podrobně věnoval trestání nedospělých. Této otázce byla věnována celá třetí hlava zákona (§§ 28-32). Nedospělému pachateli mohl být uložen trest vězení od 1dne do 6měsíců, ten bylo možné také zostřit. § 30 obsahoval výčet okolností, k nimž mělo být přihlédnuto při určování výměry trestu. Patřily mezi ně například povaha přestupku, věk pachatele apod.

V další části zákona byly v deseti hlavách obsaženy skutkové podstaty jednotlivých těžkých politických přestupků. Ty byly seřazeny do jednotlivých hlav podle objektu, k jehož ochraně byly vytvořeny. Vzhledem k velkému rozsahu právní úpravy jednotlivých skutkových podstat omezím se v dalším výkladu jen na několik poznámek.

Zákonem byla poskytována ochrana obdobným společenským hodnotám, které jsou přestupkovým právem chráněny i dnes, jako jsou například život, zdraví, majetek, čest apod. Z některých skutkových podstat je patrné, že vznikly na základě politického a společenského dění, zejména v reakci na Velkou francouzskou revoluci. Do této skupiny přestupků lze zařadit relativně rozsáhlou úpravu přestupků proti cenzuře, pobuřování poddaných proti vrchnosti nebo postihování tajných společností.[38] I tento zákon obdobně jako předchozí právní úprava považoval za přestupek např. cizoložství, kuplířství apod.

Skutkové podstaty jednotlivých těžkých politických přestupků byly, jak jsem již uvedl, rozděleny do devíti hlav následujícím způsobem:

- Hlava pátá – o těžkých řádu městského přestupcích proti bezpečnosti obecního svazku tovaryšstva městského a pokojnosti veřejné (§§ 37-71)

[37] **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9. s. 232

[38] **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 57

- Hlava šestá – o těžkých řádu městského přestupcích proti ustanovení veřejnému a prostředkům, jenž k bezpečnosti obecní patří (§§ 72-85)
- Hlava sedmá – o těžkých řádu městského přestupcích proti povinnostem auřadu veřejného (§§ 86-88)
- Hlava osmá – o těžkých řádu městského přestupcích proti bezpečnosti života (§§ 89-146). Chráněným objektem byl v případě těchto deliktů lidský život. V případě této skupiny deliktů stojí za zmínku skutečnost, že podle tohoto zákona byla jako přestupky trestána jednání, která měla za následek smrt jiného člověka. Například § 96 stanovil, že přestupek je jednání, kterým je jiný zabit nebo mu je způsobeno smrtelné poranění přejetím.
- Hlava devátá – o těžkých řádu městského přestupcích proti zdraví (§§ 147-160)
- Hlava desátá – o jiných těžkých bezpečnost těla urážejících anebo pohrozujících řádu městského přestupcích (§§ 161-183)
- Hlava jedenáctá – o těžkých řádu městského přestupcích proti bezpečnosti jmění a statku (§§ 184-233)
- Hlava dvanáctá – o těžkých řádu městského přestupcích proti bezpečnosti cti (§§ 234-244)
- Hlava třináctá – o těžkých řádu městského přestupcích proti veřejné mravopočestnosti (§§ 245-269)

Z celého textu zákona je patrné, že zákonodárce stanovoval druhy trestů a jejich hranice podle závažnosti jednotlivých přestupků. Při stanovení výše trestu při rozhodování o přestupku se mělo přihlížet k okolnostem případu (§ 26), na mnoha místech se můžeme v zákoně setkat také s tím, že zákonodárce považoval za závažný problém recidivu a v případě opakovaného spáchání přestupku stupňoval tresty, které za něj mohly být pachateli uloženy.[39, 40]

---

[39] např. za tisk nebo prodej určitých tiskovin bez povolení úřadů bylo možné pachateli uložit dle § 66 pokutu a vězení, v případě spáchání přestupku podruhé měla být pokuta zdvojnásobena a potřetí mu měla být odebrána živnost; za přestupek přijetí tovaryše bez řádného vysvědčení do služby bylo možné uložit pokutu ve výši pěti zlatých, při spáchání přestupku podruhé se měla pokuta zdvojnásobit a spáchal-li řemeslník přestupek potřetí, měl být potrestán vězením na základě všech okolností, případně ztrátou živnosti; za přestupek podle § 195, kdy kupec přechovává větší než povolené množství prachu nebo ho neskladuje dle předpisů, měl být v případě prvního spáchání přestupku potrestán propadnutím zboží a pokutou v případě recidivy měl být potrestán propadnutím zboží a pokutou v dvojnásobné výši a při třetím spáchání přestupku vězením a ztrátou živnosti atd.

[40] Kniha práw nad přečiněnjmi hrdelnjmi a těžkými řádu Městského, (totiž Policye) přestupky. [Djl prwnj, djl druhý]. Wjdeň: J.T. Grozný z Trattnerůw, 1804. s. 1- 134 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=3751081&mcp=&idpi=22123191&author= (cit. 7. 12. 2018)

2.2.2 Jiné přestupky

V předchozí podkapitole jsem psal o těžkých politických přestupcích, je však na místě uvést, že právní řád znal vedle této kategorie přestupků také přestupky jiné. Uvozovací patent k zákonu o zločinech a těžkých politických přestupcích počítal s tím, že mohou existovat i další přestupky. Za těžké politické přestupky byla považována jen taková protiprávní jednání, která byla zákonem (o zločinech a těžkých politických přestupcích) výslovně označena jako těžké politické přestupky. Ostatní protiprávní jednání neuvedená v tomto zákoně měly projednávat a trestat k tomu zmocněné úřady. Zákonodárce se při dělení přestupků na přestupky těžké a ostatní řídil velikostí způsobené **škody** a **mírou nebezpečnosti** protiprávního jednání.[41]

2.2.3 Procesní úprava

Jak jsem uvedl již výše, zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích byl rozdělen do dvou částí. První obsahovala právní úpravu týkající se zločinů, tedy deliktů soudních a druhá pak právní úpravu těžkých politických přestupků, tedy deliktů správních. Tato část zákona byla dále rozdělena do dvou částí. První část (§§ 1- 275) obsahovala úpravu hmotně právní a druhá část (§§ 276-459) obsahovala úpravu procesně právní. Procesní část zákona byla systematicky rozdělena do devíti hlav chronologicky řazených podle stadia řízení. Vzhledem k velkému rozsahu právní úpravy řízení o těžkých politických přestupcích není možné detailně popsat celé řízení a všechny jeho fáze. Cílem této kapitoly tedy bude jen seznámení s některými vybranými instituty a fázemi řízení.

2.2.3.1 Působnost

Projednávání a trestání těžkých politických přestupků bylo svěřeno politické vrchnosti. Její povinností bylo odvracení přestupků, odhalování již spáchaných přestupků a vyšetřování již zjištěných přestupků. Činnost politických úřadů nespočívala jen v provádění samotného řízení o přestupcích, ale také v preventivní činnosti, která měla zabránit páchání přestupků. Podle § 282 byl k řízení o přestupku místně příslušný politický úřad, v jehož obvodu **byl podezřelý z přestupku dopaden**. Z působnosti těchto orgánů byly dle § 283 vyňaty určité skupiny osob, jednalo se například o osoby patřící

[41] **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882. s. 118

k vojenskému pluku, velvyslance, šlechtice, duchovní, osoby vykonávající veřejný úřad apod. Řízení o přestupku proti těmto osobám měl dle § 285 vést krajský úřad (s výjimkou hlavních měst jednotlivých zemí).

Úřad, který projednával těžké politické přestupky, se skládal ze **soudce** a **úředního písaře**. Soudcem se mohla stát jen osoba starší 24 let, která složila odbornou zkoušku z hrdelních práv a současně složila přísahu. Posledním z uvedených povinností, tedy složením přísahy, byla podmíněna možnost výkonu funkce písaře.

Řízení o těžkých politických přestupcích bylo podle § 292 trojinstanční. V prvním stupni, jak jsem již uvedl, rozhodovaly úřady politické. Jim byl přímo nadřízen úřad zemský a nejvyšším orgánem, přímo nadřízeným úřadu zemskému, byl úřad dvorský.

2.2.3.2 Zahájení řízení

První fází samotného řízení o politickém přestupku bylo jeho zahájení. Řízení se podle § 293 zahajovalo v okamžiku, kdy politický úřad zjistil, že byl přestupek spáchán, a to **na základě výkonu vlastní činnosti** nebo **na základě oznámení**. Ve spojení s § 294 se řízení zahajovalo také na základě **pověsti osoby**. Řízení se obecně zahajovalo z úřední povinnosti. V některých případech však zákon stanovil, že se řízení zahajuje na návrh. Takové ustanovení je možno nalézt například v § 248, který stanovil, že řízení o přestupku cizoložství se zahájilo na návrh.

Podle § 323 bylo možné i při vyšetřování těžkých politických přestupků umístit obviněného z přestupku do vazby. V tomto paragrafu bylo stanoveno šest důvodů, pro které mohl být obviněný z přestupku vzat do vazby, a to pokud:

1. to je v zákoně stanoveno již při dopadení,
2. existují obavy, že pobytem na svobodě bude zmařeno vyšetřování,
3. byla dopadena osoba, která před vyšetřováním nebo v jeho průběhu uprchla,
4. byl spáchán přestupek, který způsobil veřejné pohoršení,
5. při rvačce došlo k poranění nebo
6. pokud se pachatel protivil úředníku při výkonu jeho pravomoci (úřadu) nebo stráži.

2.2.3.3 Obviněný

Další otázkou, kterou se budu zabývat, je postavení obviněného v přestupkovém řízení. Právní úprava přestupkového řízení byla postavena na principu povinnosti **aktivní účastni obviněného v průběhu vyšetřování**.

Každý obviněný měl být vyslechnut. Obviněný byl povinen na každou položenou otázku pravdivě odpovědět. Pokud by obviněný na pokládané otázky odmítl odpovídat, měl být ze strany politického úřadu napomenut a současně mu měl pohrozit vězením. Pokud i přes toto upozornění dále odmítal na položené otázky odpovídat, měl být potrestán vězením. Trest měl trvat tak dlouho, dokud obviněný **sám požádal o provedení výslechu** a přislíbil, že na pokládané otázky bude řádně odpovídat.

Zákon upravoval, jakým způsobem měl být veden výslech, jak měly být pokládány otázky objasňující vinu, případně nevinu obviněného. Podle § 341 měl politický úřad například klást otázky, jimiž měla být zjištěna možnost obviněného k poskytnutí náhrady škody nebo zadostiučinění. § 343 zakazoval politickému úřadu během výslechu používat falešné nebo smyšlené důkazy stejně jako příslib snížení trestu nebo pokuty.

Pokud by obviněný odmítl odpovídat na otázky nebo by odpovídal na základě dříve provedených důkazů nebo svých předešlých odpovědí zjevně nepravdivě s cílem uvést úřad v omyl, měl politický úřad obviněného potrestat vězením. Zde platil stejný postup, který jsem uvedl výše.

Z § 348 lze dovodit, že výslech měl být skončen během jednoho zasedání, pokud to však nebylo možné, mělo se konat ve více zasedáních. Pokud bylo nutné konat výslech ve více zasedáních, byl obviněný povinen slíbit, že se mezi výslechy nebude skrývat. Podle uvážení politického úřadu mohl být obviněný vzat do vazby (§ 349).

2.2.3.4 Rozhodnutí

Řízení v prvním stupni končilo vydáním rozhodnutí (*„ortele“*). Řízení mohlo skončit vynesením rozhodnutí, kterým byl obviněný **zproštěn** viny, pokud mu na základě povedeného dokazování nebyla vina prokázána (§ 385). Pokud naopak politický úřad dospěl k závěru, že se obviněný daného skutku dopustil, rozhodl, že je vinen a stanovil mu za daný politický přestupek trest. Při určování výše trestu měl podle § 387 a 395 přihlédnout k **polehčujícím** a **přitěžujícím okolnostem** pachatele.

Výčet přitěžujících okolností byl obsažen v § 388 a 389. Politický úřad měl jako k přitěžující okolnosti přihlédnout například k době trvání přestupku, k opakovanému spáchání přestupku a výši předchozích trestů, nebezpečnosti přestupku, k závažnosti způsobeného následku, k tomu, zda bylo způsobeno veřejné pohoršení, k tomu, zda byla nutná příprava a odstraňovat překážky ke spáchání přestupku, k tomu, zda obviněný jednání, jímž byl přestupek spáchán, inicioval; pokud byl tento přestupek spáchán více pachateli, k tomu, že se obviněný při vyšetřování snažil smyšlenými okolnostmi oklamat politický úřad apod. Na základě uvedeného je patrné, že zásada povinnosti obviněného aktivně se účastnit vyšetřování přestupku a přispívat k jeho objasňování byla promítnuta i v katalogu přitěžujících okolností.

Podle § 390 se za polehčující okolnost považoval například věk blízký věku nedospělce, skutečnost, že pachatel byl ke spáchání přestupku sveden jinou osobou, spáchání přestupku v afektu, skutečnost, že pachatel podle svých možností nahradil škodu, při výslechu dobrovolně oznámil skutečnost, čímž bylo možné odvrátit škodu nebo snížit její rozsah. Mimo vyslovení viny a trestu mělo rozhodnutí podle § 398 také výrok povinnosti pachatele těžkého politického přestupku nahradit způsobenou škodu.

V určitých případech bylo vydání rozhodnutí politického úřadu podmíněno potvrzením rozhodnutí krajského úřadu. Tato rozhodnutí byla dle § 400 vymezena výší trestu, který byl pachateli uložen politickým úřadem. Hranicí trestu v případě vězení byl 1 měsíc a v případě bití 10 ran. Pokud krajský úřad neshledal žádné nedostatky, zaslal spis zpět úřadu prvního stupně. Pokud však nedostatky odhalil, zaslal spis zemskému úřadu se svými poznámkami (§ 401).

Zemský úřad postupoval obdobně jako úřad krajský. Danou věc prostudoval a následně zaslal úřadu, který rozhodoval v prvním stupni se svými pokyny. V těch určoval, zda má úřad prvního stupně na svém rozhodnutí setrvat, nebo že má být trest změněn. V takovém případě určil, jak se má uložený trest změnit (§ 403). Pokud byla ze strany zemského úřadu nařízena změna trestu, platilo obecné pravidlo, že trestu uložený v původním rozhodnutí nesmí být zpřísněn (§ 406). Výjimku tvořily podle § 407 písm. b) například těžké politické přestupky proti cenzuře, kde zákon zpřísnění trestu připouštěl.

2.2.3.5 Opravné prostředky

Hlava sedmá upravovala opravné prostředky proti rozhodnutí vydané v prvním stupni. Proti rozhodnutí bylo možné podle § 409 podat **odvolání** (*„ucházení se o pomoc“*) nebo **žádost o milost** (*„ucházení se o milost“*). Jak jsem uvedl již výše, řízení o těžkých politických přestupcích bylo trojinstanční, v prvním stupni rozhodovala vrchnost politická, o opravném prostředku proti jejímu rozhodnutí rozhodovaly zemské úřady a proti rozhodnutím zemských úřadů rozhodoval dvorský úřad (§ 411).

Podle § 412 byl o opravném prostředku příslušný rozhodovat zemský úřad v těch případech, kdy se na vydání rozhodnutí nepodílel již v řízení v prvním stupni, jak jsme uvedli výše. Proti rozhodnutím, kterými se rozhodnutí politické vrchnosti nemění nebo nezostřují, nebyl opravný prostředek přípustný (§ 414). Dvorský úřad byl podle § 413 příslušný k rozhodování o opravném prostředku proti rozhodnutím zemských úřadů, kterým změnil rozhodnutí, jímž politická vrchnost uznala obviněného za nevinného nebo proti rozhodnutí, jímž zemský úřad rozhodl o zpřísnění trestu uloženého politickou vrchností.

Opravný prostředek mohl podat **obviněný** těžkého politického přestupku (*„odsouzenec“*), jemuž byl uznán vinným. Vedle samotného obviněného byly za něj podle § 415 oprávněny podat opravný prostředek i další subjekty. Jednalo se například o příbuzné, manžela, vrchnost za poddané, kteří k ní náleželi, mistr nebo učitel za své tovaryše nebo učedníky apod.

Opravný prostředek proti rozhodnutí bylo nutné podat v zákonem stanovené lhůtě. Ta byla v určitých případech relativně krátká. Záměr podat opravný prostředek musel být nejprve oznámen úřadu, který rozhodnutí vydal, a to do **dvaceti čtyř hodin** po vyhlášení rozhodnutí. Druhou podmínkou bylo samotné podání opravného prostředku, a to nejpozději do **tří dnů**. Třídenní lhůta však mohla být prodloužena **až na šest** (§§ 416-417). I po prodloužení lze tuto lhůtu vnímat jako velmi krátkou. Pro podání opravného prostředku proti rozhodnutím, která se předkládala krajskému, popřípadě zemskému úřadu, jak jsem uvedl výše, byla lhůta delší. Záměr podat opravný prostředek bylo nutné oznámit **do tří dnů** a samotný opravný prostředek bylo nutné podat **do osmi dnů** (§ 418). Opravný prostředek bylo možné podat jak písemně, tak ústně do protokolu (§§ 421-422).

Amnestie spočívala v tom, že odsouzenému měl být zmírněn trest nebo zcela prominut. Okruh subjektů, oprávněných podat žádost o milost, byl shodný s těmi, kteří byli oprávněni podat odvolání (§ 428).[42]

2.3 Vývoj přestupkového práva od roku 1852 do roku 1918

Druhá kapitola této práce je věnována vývoji přestupkového práva v období, kdy byla dnešní Česká republika součástí Rakousko-Uherské monarchie. V této podkapitole se budu zabývat poslední vývojovou etapou přestupkového práva, která spadala ještě do období monarchie. Začátek tohoto období je spojen s přijetím další právní úpravy přestupkového práva v roce 1952, a to **zákonem o zločinech, přečinech a přestupcích** a ukončeno je vznikem samostatné Československé republiky v roce 1918.

2.3.1 Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852

Zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích z roku 1803 platil až do roku 1852, kdy byl nahrazen říšským zákonem č. 117/1852 **o zločinech, přečinech a přestupcích** s účinností od 1. září 1852.[43] V oblasti hmotného práva vycházel tento zákon z právní úpravy zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupků z roku 1803. Tato úprava byla v podstatě převzata s tím, že byla mírně upravena. Z toho důvodu považují někteří autoři zákon č. 117/1852 jen za novelu zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupcích.[44] Zákon o zločinech, přečinech a přestupcích na rozdíl od zákona z roku 1803 obsahoval pouze úpravu hmotně právní, nikoli procesní (k otázkám procesním podrobněji v kapitole 2.3.3).[45]

---

[42] Kniha práw nad přečiněnjmi hrdelnjmi a těžkými řádu Městského, (totiž Policye) přestupky. [Djl prwnj, djl druhý]. Wjdeň: J.T. Grozný z Trattnerůw, 1804. s. 137-203 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=3751081&mcp=&idpi=22123191&author= (cit. 19. 12. 2018).

[43] čl. I zákon č. 117/1852 o zločinech, přečinech a přestupcích. Obecného zákoníku říšského a Věstníku vládního pro císařství Rakouské in: *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.* Praha: nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873. s. 1-2 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2856050&mcp=&s=djvu&author= (cit.12.12.2018)

[44] **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 57

[45] **VETEŠNÍK, Pavel.** Právo přestupkové in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 146-147

Vzhledem k tomu, že se právní úprava v tomto zákoně změnila jen nepatrně, nebudu se jí příliš podrobně zabývat, neboť jsem o celé řadě institutů a povaze právní úpravy psal relativně podrobně v kapitole 2.2. Omezím se proto ve výkladu k tomuto zákonu jen na několik poznámek.

Zákon byl systematicky rozdělen do dvou dílů, první díl upravoval zločiny, druhý přečiny a přestupky. Část o přestupcích byla rozdělena do 14 hlav. V hlavě I-V byla obecná ustanovení o odpovědnosti za přestupky, jako otázka zavinění, vymezení trestů a podmínky jejich výkonu apod. V otázkách odpovědnosti za přestupky nedošlo oproti zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupcích k žádným změnám. Stejně tak zůstal zachován systém trestů. K drobné změně došlo v případě výkonu trestu vězení druhého stupně, které již nebyl pachatel nucen vykonávat s pouty. Zákon stále umožňoval ukládat tělesné tresty – kárání těla. K odstranění tohoto trestu ze zákona došlo až zákonem č. 131 ze dne 15. 11. 1867.[46]

Za zmínku stojí také to, že v zákoně byl nově vymezen relativně rozsáhlý katalog polehčujících a přitěžujících okolností.[47]

V hlavě V až XIII byly obsaženy skutkové podstaty, ty byly opět, jako v předchozí právní úpravě, rozděleny do hlav podle objektu, který měly chránit. Podstatnou změnou v případě úprav skutkových podstat byla skutečnost, že zákonodárce odstranil některé feudální přežitky.[48]

Po přijetí tohoto zákona byla ze strany zákonodárce vlivem politického vývoje často upravována příslušnost orgánů, k jejich projednávání a trestání. Některé přestupky byly svěřeny do působnosti soudů (**delikty soudní**) a některé přestupky byly svěřeny do působnosti správních orgánů (**delikty správní**).[49]

Stejně jako podle zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupcích byla v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích zachována koncepce dvojího druhu

---

[46] *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.* Praha: nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873. s. 233 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2856050&mcp=&s=djvu&author= (cit.12.12.201)

[47] říšský zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

[48] **VETEŠNÍK, Pavel.** Právo přestupkové in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 146

[49] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 3

přestupku. Uvozovací patent k tomuto zákonu počítal s tím, že mohou existovat i jiné přestupky, tj. přestupky, které nejsou obsaženy v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích, ale v jiných předpisech.[50]

Zásadní změnu v přestupkovém právu přinesl **trestní řád z roku 1873**. Podle něj bylo projednávání přestupků obsažených v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 svěřeno do pravomoci okresních soudů (**přestupky soudní**). Přestupky, které obsahovaly jiné zákony, byly projednávány orgány veřejné správy (**přestupky správní**). Vyjma přestupků z trestního zákona patřily do pravomoci okresních soudů přestupky obsažené v jiných zákonech, pokud tak bylo výslovně stanoveno. Mezi takové zákony patřily například:

- zákon o vlastnictví a nošení zbraní,
- zákon na ochranu osobní svobody,
- zákon o právu shromažďovacím,
- zákon o ochraně listovního tajemství a další.[51]

Na základě tohoto zákona došlo ke vzniku dvou kategorií přestupků, a to **přestupků soudních**, které byly druhem trestného činu a **přestupků správních**.[52] V dalším textu diplomové práce budou předmětem mého zájmu pouze přestupky správní.

Jak jsem uvedl výše, skutkové podstaty přestupků mimo zákona o zločinech, přečinech a přestupcích obsahovaly i jiné právní předpisy, a to různé právní síly. Skutkové podstaty přestupků tak bylo možné nalézt v:

- říšských zákonech,
- zemských zákonech,
- nařízeních vlády a
- nařízeních ministerstev.[53]

---

[50] čl. V uvozovacího patentu Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích in: *Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem.* Praha: nákladem dra. Edvarda Grégra, 1873. s. 10-11 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2856050&mcp=&s=djvu&author= (cit.12.12.2018)

[51] **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 58

[52] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in: *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 58

[53] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s 4-5

Konkrétními předpisy, kde byly uveden skutkové podstaty přestupků, byly například císařské nařízení č. 96/1854 (tzv. výpraskový patent, o něm podrobněji dále), mincovní patenty ze dne 12. 6. 1768 a 26. 5. 1746 (postihovaly poškozování mincí), zákon č. 142/1867 ř. z. (nedovolený veřejný výkon náboženství církví, která nebyla uznána zákonem nebo výkon náboženství, které není zákonem uznáno, které se příčí zákonu nebo mravopočestnosti), zákon č. 62/1869 ř. z. (zřízení neoprávněných vyučovacích nebo výchovných ústavů, zanedbání vyučování ze strany rodičů, zanedbání návštěvy školní) atd.

Dále se jako přestupek stíhaly například nedovolené maškarní průvody, tuláctví, žebrání, užívání názvu a znaku cizích úřadů, prostituce, týrání zvířat, odepření lékařské pomoci, nedovolené užívání cizího majetku atd.[54] Je nutné upozornit, že se nejedná o úplný výčet, ale uvedl jsem jen několik příkladů právních předpisů a skutkových podstat přestupků. Přestupkové právo bylo v tomto vývojovém období z hlediska předpisů a skutkových podstat velmi rozsáhlé. Celá řada skutkových podstat byla vytvořena pro specializované oblasti veřejné správy. V tomto ohledu se přestupkové právo velmi podobalo právní úpravě platné na území České republiky v současné době.

Pro přestupkové právo platila i v tomto období zásada **nullum crimen sine lege** a **nulla poena sine lege**. Poté, kdy bylo projednávání a trestání přestupků uvedených v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích svěřeno výhradně soudům, nebyla vytvořena obecná úprava základních otázek odpovědnosti za přestupky. Z toho důvodu se pro otázky, jako například pachatelství, spolupachatelství, pokusu, polehčujících a přitěžujících okolností apod. používala ustanovení zákona o zločinech, přečinech a přestupcích.[55]

Jak jsem uváděl v předchozím textu zákon o zločinech a politických proviněních Josefa II, zákon o zločinech a těžkých politických přestupcích a stejně tak zákon o zločinech, přečinech a přestupcích obsahovaly v úvodních ustanoveních uzavřené katalogy trestů, které bylo možné za přestupky uložit. Po přijetí trestního řádu z roku 1873, který přenesl projednávání přestupků dle zákona o zločinech, přečinech a přestupcích do kompetence soudů, se stala úprava hmotného přestupkového práva roztříštěnou do mnoha právních předpisů, mimo jiné i v otázkách trestů, došlo také k odstranění obecné úpravy

[54] Právo trestní policejní in: **VESELÝ, František, Xaver**. *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl třetí – padělání peněz – pych vodní. Praha: nákladem vlastním, 1898. s. 685-690 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2580370&mcp=&idpi=18930028&author= (cit. 6. 3. 2019)

[55] tamtéž s. 683-684

katalogu trestů a způsobu jejich ukládání. Nemyslím si však, že to byl velký problém. I v období, kdy bylo přestupkové právo kodifikováno, nebo z části kodifikováno, stanovoval zákon možnost uložit určitý trest, nebo tresty v případě konkrétní skutkové podstaty a jejich výměru. V tomto období bylo třeba tresty, které mohly být pachateli uloženy, hledat v jednotlivých zákonech, kde byly uvedeny jednotlivé skutkové podstaty. Pro případ, že by u konkrétní skutkové podstaty přestupku byl opomenut trest, existovalo obecné ustanovení nařízení ministra vnitra, které stanovilo, že za protiprávní jednání, případně opomenutí, za nějž není stanoven v předpise trest, má být potrestán peněžitým trestem v určité výši, nebo vězením od 6hodin do 14dnů.[56]

Právní předpisy umožňovaly uložit za přestupky tyto tresty:

- **Peněžitý trest** – Peněžitý trest bylo možné uložit až do výše 100 Zl.
- **Vězení** – Vězení mohlo být uloženo v rozsahu od 6hodin do 14dnů. Vězení bylo možné uložit také na místo peněžitého trestu. Nebylo přípustné, aby obviněný, jemuž byl uložen trest vězení, namísto toho zaplatil určitou finanční částku.
- **Výstrahu** (důtku),
- **Výhrůžka peněžitého trestu nebo vězení**,
- **Odnětí práv a povolení**,
- **Propadnutí věci**,
- **Vyhoštění** a
- **Kárání těla (bití)** – Tento trest se uplatňoval jen do **roku 1867**, kdy došlo k jeho zrušení (o tom podrobněji v podkapitole 2.3.2).[57]

[56] nařízení Ministerstva vnitra, spravedlnosti a nejvyššího úřadu policejního ze dne 30. září 1857 č. 198 ř. z. jímž se udává ve známost všeobecný předpis za účelem potrestání oněch nepatrných přestupků, na které není vyměřen trest ani v trestním zákoně, ani ve zvláštních nařízeních in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 123

[57] Právo trestní policejní in: **VESELÝ, František, Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl třetí – padělání peněz – pych vodní. Praha: nákladem vlastním, 1898. s. 683-684 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2580370&mcp=&idpi=18930028&author= (cit. 6. 3. 2019)

2.3.2 Výpraskový patent

20. 4. 1854 v období tzv. bachovského absolutismu byl v zájmu posílení státní moci a potlačení odpůrců státního režimu vydán zákon č. 96/1854 ř. z. nařízení císařské ze dne 20. dubna 1854, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávat nařízení a nálezy od nich vydané, označovaný také jako **výpiskový patent** nebo **obuškový zákon**.[58, 59]

Tento předpis z oblasti přestupkového práva obsahoval jak úpravu hmotně právní, tak procesně právní povahy. Ustanovení procesního charakteru upravovala zejména postup úřadů při vymáhání pokut, ale také povinností nepeněžitého charakteru (výkon prací). §§ 4-7 podrobněji upravovaly postup správní exekuce. § 9 dával politickým a policejním úřadům možnost předvolat osoby, jejichž účast byla při jednání nutná. Pokud se předvolaný nedostavil nebo z řádného důvodu neomluvil, mohla mu být uložena pokuta nebo mohl být předveden.

Z hmotně právních ustanovení měl zásadní význam § 11, který dal vzniknout označení pro tento právní předpis. § 11 umožňoval, aby pachatelé, kteří svým jednáním porušili předpisy policejní na veřejně přístupných místech, tak že tím např. rušil veřejný pořádek, nebo se dopustil demonstrace, již dávali najevo nesouhlas s vládou, byli potrestáni pokutou nebo vězením. Pokud se trest vězení měl za tento přestupek ukládat osobám pracujícím za denní nebo týdenní mzdu, služebnictvu a tovaryšům, mohl být změněn na **trest bití** (*„kárání na těle“*). Pokud správní úřad uložil těmto osobám trest vězení, mohl být tělesným trestem zostřen.

Podle § 12 bylo možné stejný trest uložit osobě, která by odporovala úředníkům nebo strážím při výkonu jejich činnosti nebo úředníky či úřad urážel, a to jak ústně, tak písemně. § 14 upravoval místní příslušnost úřadů k projednání přestupků dle § 11 a 12.[60]

Výpraskový patent byl součástí právního řádu relativně dlouho, v pozměněné podobě byl součástí právního řádu i v období první republiky.[61] Jeho podstatná novela byla

---

[58] **VOJÁČEK, Ladislav**. In: VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8. s. 415-416

[59] zákon č. 96/1854 ř. z. nařízení císařské ze dne 20. dubna 1854, jímžto se vydává předpis, jak mají zeměknížecí úřadové političtí a policejní vykonávat nařízení a nálezy od nich vydané in: **ADAMOVÁ, Karolina a SOUKUP, Ladislav.** *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-271-4. s. 348

[60] tamtéž s. 348-351

provedena zákonem č. 131/1867 ř. s. ze dne 15. listopadu 1867, kterou došlo ke zrušení části § 11, ve které byla dána správním úřadům možnost ukládat pachatelům přestupků tělesné tresty.[62]

2.3.3 Procesní úprava

Jak jsem uvedl výše, právní úprava řízení o přestupcích označovaného v dobové literatuře také, jako řízení trestní policejní[63] již nebyla součástí zákona o zločinech, přečinech a proviněních. Úprava řízení o přestupcích byla nově v mnoha právních předpisech, často majících podzákonnou formu. S postupem času těchto předpisů přibývalo. V této vývojové etapě přestupkového práva došlo k odstranění kodifikované úpravy řízení o přestupcích. Lze tak sledovat stejný trend, jako v případě úpravy hmotně právní. Řízení o přestupcích upravovalo zejména:

- císařské nařízení č. 96/1854 ř. z., tzv. výpraskový patent,
- ministerské nařízení č. 61/1855 ř. z., jímž byly ustanoveny úřady, kterým náleží vyšetřování a trestání přestupků, jež nejsou prohlášeny za trestné činy v trestním zákoně a jímž zároveň se stanoví řízení, které se má při tom zachovávati,
- ministerské nařízení č. 198/1957ž. z., o všeobecné trestní sankci na správní přestupky,
- ministerské nařízení č. 34/1858 ř. z., o řízení o administrativních přestupcích,
- ministerské nařízení č. 129/1858 ř. z., o podmínkách vykonávání úřadu soudcovského ohledně přestupků administrativních,
- ministerské nařízení č. 52/1859 ř. z., o přechodu pokut na dědice odsouzeného,
- ministerské nařízení č. 31/1860 ř. z., o odvolání a mimořádném právu a mimořádném právu zmírňovacím a právu milosti,
- zákon č. 101/1896 ř. z., o postupu při podávání opravných prostředků,[64]

---

[61] cís. nařízení ze dne 20. dubna 1854, č. 96 ř. z., jímž se vydává předpis, jak mají zeměpanské politické a policejní úřady vykonávati nařízení a nálezy jimi vydané in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 99-104

[62] **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882. s 39

[63] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 336 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu (cit. 28. 2. 2019)

[64] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 62

- soudní řád trestní – vedle shora uvedených předpisů z oblasti správního práva používaly správní orgány v řízení o přestupcích subsidiárně soudní řád trestní. Jeho použití bylo omezeno pouze na případy, kde neexistovala zvláštní úprava správních předpisů.[65]

2.3.3.1 Příslušnost k projednávání přestupků

Trestání přestupků bylo nejdříve svěřeno do pravomoci správních úřadů. Později bylo jejich projednávání a trestání svěřeno soudům. Projednávání některých přestupků však bylo nadále vyhrazeno správním úřadům. V roce 1862 došlo ke změně, policejním orgánům byla agenda projednávání přestupků odejmuta a byla přenesena za soudy. Výjimku tvořily obvody některých hlavních měst (např. Vídeň, Praha, Brno apod.), kterým byla pravomoc projednávat a trestat přestupky ponechána. K definitivní úpravě příslušnost k projednání a trestání přestupků došlo vydáním trestního řádu v roce 1873, který stanovil, že přestupky obsažené v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích mají projednávat a rozhodovat o nich okresní soudy stejně jako přestupky obsažené v **jiných zákonech,** pokud tak bylo výslovně stanoveno.[66]

2.3.3.2 Věcná příslušnost

Jak jsem již na několika místech uvedl, k projednávání a trestání přestupků byly oprávněny jednak soudy a jednak správní orgány. V rámci systému veřejné správy přestupky projednávaly:

1. **Politické úřady –** Tyto úřady byly obecně příslušné k projednávání přestupků. Do jejich působnosti patřily přestupky, které nebyly uvedeny v trestním zákoně z roku 1852.
2. **Policejní úřady –** Policejní úřady mohly projednávat přestupky, jen pokud se jednalo o úřady v hlavních městech. Mimo toto územní omezení byly přestupky, které mohly projednávat policejní úřady, vymezeny také věcně. Policejní úřady

[65] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 336 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu (cit. 28. 2. 2019)

[66] **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882. s. 118-119

mohly projednávat přestupky rušení veřejného pořádku a pokoje, přestupky řádu čeledního pro hlavní město Prahu a přestupky v oblasti dopravy.

3. **Obecní úřady -** Obecní úřady označované také jako obecní policie byly oprávněny projednávat přestupky ve dvou případech, a to pokud k tomu byly zvláštním zákonem zmocněny nebo přestupky dle předpisů vydaných obcí.[67]

2.3.3.3 Řízení v prvním stupni

V rámci řízení o přestupku mohly správní orgány předvolat obviněného z přestupku. Pokud nebyla ze strany správního orgánu požadována výslovně jeho osobní účast, mohl se nechat zastoupit zmocněncem. Pokud se obviněný, případně jeho zmocněnec k správnímu orgánu nedostavil a neprokázal řádný důvod, který mu v tom bránil, měl být předvolán opakovaně a současně mu měl správní orgán pohrozit uložením pokuty a možným předvedením. Pokud se ani po druhém předvolání obviněný nedostavil před správní orgán, měl mu uložit pokutu (1-20 zlatých) a považoval-li to správní orgán za vhodné, nechal vydat příkaz k předvedení (tzv. *„postavovací rozkaz“*).

Řízení v prvním stupni bylo ústní a tzv. rejstříkové. Jako rejstříkové bylo řízení označováno proto, že se v jeho průběhu zapisovaly důležité body do formuláře, tzv. trestního rejstříku. Tento rejstřík byl rozdělen do dvanácti rubrik, kam se zapisovaly informace o průběhu řízení, jako například jméno obviněného, jméno poškozeného, označení přestupku, o němž se řízení vedlo (z něhož byl obviněný obviněn), výpovědi svědků, datum a obsah trestního nálezu, datum vyhlášení trestního nálezu atd.

Vedle rejstříkového řízení existovalo také řízení protokolární. Toto řízení se mělo uplatňovat jen výjimečně ve složitějších případech, kde bylo třeba podrobněji sepsat průběh jednání. Protokolární řízení se vedlo jen pro zjištění potřebných skutečností a ve zbytku se vedlo řízení rejstříkové.

Řízení bylo ovládáno zásadou rychlosti. Podle právních předpisů mělo být řízení skončeno již při prvním líčení a po jeho skončení měl být vyhlášen nález. Z těchto důvodů se mělo vyšetřování omezit jen na podstatné okolnosti, jen na okolnosti s věcí bezprostředně související. Účelem rychlosti řízení bylo podle ministerského nařízení č. 34/1858 zachování vážnosti zákona, kterým bylo porušeno současně zachování účinnosti

[67] tamtéž s. 119

uloženého trestu. Pokud došlo v řízení bez vážného důvodu k průtahům, měl za to být potrestán úředník.

Řízení v prvním stupni končilo vydáním trestního nálezu. Účastníkům řízení mohl být na žádost vydán jen výpis z trestního rejstříku. Trestní nález obsahoval zejména vyslovení viny nebo osvobození obviněného z přestupku. V případě, že byl obviněný uznán vinným, měl být v trestním nálezu stanoven druh trestu a jeho výměra. Pokud se vydával jen výpis z trestního rejstříku, byl vydán výpis tomu odpovídajících rubrik. Trestní nález musel být odůvodněn a musel obsahovat poučení o opravném prostředku.[68, 69]

2.3.3.4 Řízení ve druhém stupni

Odvolací řízení bylo upraveno zejména ministerským nařízením č. 31/1860, ministerským nařízením č. 61/1855, ministerským nařízením 34/1858 z. ř. a zákonem č. 101/1896 z. ř.

Proti rozhodnutí prvního stupně bylo možné podat odvolání (tzv. *„rekurz“*). Odvolání bylo nutné podat v předepsané lhůtě, která byla relativně krátká. Aby bylo odvolání považováno za včasně podané, bylo nutné do 24 hodin od vyhlášení nálezu oznámit správnímu orgánu záměr odvolání podat. Samotné odvolání pak muselo být podáno ve lhůtě dalších třech dnů od vyhlášení nálezu. I přesto, že právní předpisy stanovily, že odvolání má být podáno po jeho ohlášení ve třídenní lhůtě, postačilo, pokud subjekt podání odvolání jen ohlásil.[70, 71]

Řízení odvolací před správním orgánem druhého stupně bylo na rozdíl od řízení prvostupňového postaveno na zásadě písemnosti. Odvolací řízení o přestupcích vedl

---

[68] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat švakrovství. s. 338-339 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu (cit. 28. 2. 2019).

[69] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 81-88

[70] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 336 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu (cit. 28. 2. 2019).

[71] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 91-92

zemský výbor. Oprávnění podat odvolání proti trestnímu nálezu měl výhradně obviněný z přestupku.

Odvolací řízení končilo vydáním rozhodnutí. Odvolací správní orgán mohl meritorně rozhodnout dvojím způsobem. Pokud došel k závěru, že je odvolání důvodné, rozhodnutí prvního stupně zrušil, anebo změnil. V opačném případě rozhodl tak, že odvolání zamítá a rozhodnutí prvního stupně potvrzuje nebo částečně mění.

Při vydávání rozhodnutí byl správní orgán vázán na základě ustanovení § 5 ministerského nařízení č. 31/1860 ř. z. **zásadou zákazu reformace i peius**. Správní orgán nemohl ve druhém stupni uložit pachateli přísnější trest, než jaký mu byl uložen rozhodnutím v prvním stupni.[72]

Aby nedošlo k promlčení přestupku, musel správní orgán zahájit řízení o tomto přestupku, a to do tří měsíců ode dne, kdy došlo k jeho spáchání. Jednalo se však o obecnou promlčecí lhůtu, zvláštní předpisy mohly stanovit lhůtu odlišnou.[73]

Pokud byl obviněný z přestupku uznán pravomocným rozhodnutím vinným a byl mu uložen trest, mohl mu být na základě žádosti o milost zmírněn. Řízení o milosti mohlo být zahájeno na základě podnětu správního orgánu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni nebo na žádost strany. K rozhodnutí o milosti byl příslušný zemský výbor. Pokud uznal žádost o milost důvodnou, mohl uložený trest zmírnit nebo prominout.[74]

---

[72] tamtéž s. 91-93

[73] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 339-340dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu (cit. 28. 2. 2019)

[74] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 95

3 Vývoj přestupkového práva v období první republiky

Další vývojovou etapou přestupkového práva, které se budu věnovat, je období tzv. první republiky, které trvalo od roku 1918 do roku 1938. Přestože v této kapitole budu používat pro označení tohoto období termín *„první republika“*, bude zde zahrnut i vývoj přestupkového práva ve velmi krátkém období tzv. druhé republiky, které trvalo od 1. 10. 1938 do 14. 3. 1939. Území státu nově vzniklé Československé republiky bylo podstatně větší než území současné České republiky, protože zahrnovalo mimo Čech, Moravy a Slezska také Slovensko a Podkarpatskou Rus.[75] Jak uvidíme v dalším textu diplomové práce, právní úprava přestupkového práva nebyla pro celé území jednotná. Jiné právní předpisy platily pro Čechy, Moravu a Slezsko a jiné pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. V této kapitole se budeme primárně zabývat právní úpravou přestupkového práva, která byla platná na území dnešní České republiky, tj. právní úpravou platnou pro Čechy, Moravu a Slezsko s tím, že v určitých otázkách budu provádět porovnávání stavu české právní úpravy a právní úpravy platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

3.1 Prameny právní úpravy

Po rozpadu Rakousko-Uherské monarchie a vyhlášení samostatné Československé republiky v roce 1918 bylo nutné vyřešit, jaký právní řád bude na území nově vzniklého státu platit. V zájmu zachování dosavadní právní kontinuity byl na území Československé republiky ponechán v platnosti dosavadní Rakousko-Uherský právní řád. K převzetí dosavadního právního řádu došlo zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu Československého, který byl označován také jako **recepční norma**. Čl. 2 tohoto zákona stanovil, že *„veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti“*.[76] Tímto ustanovením byly převzaty veškeré právní předpisy, tj. i ty, které upravovaly přestupkové právo. Převzetím dosavadního právního řádu došlo k navázání nově vytvořeného státu na dosavadní právní vývoj a vytvoření tzv. materiálně-právní kontinuity.[77,]

[75] **SOUKUP, Ladislav. ADAMOVÁ, Karolína.** in: MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 327-330

[76] zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

[77] **PAVLÍČEK, Václav**. in: PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-084-0. s. 38

Mimo dosavadních právních předpisů došlo čl. 3 zákona 11/1918 Sb., také k recepci dosavadního systému úřadů, a to jak státních, tak samosprávných. Zákon stanovil, že takto převzaté úřady jsou podřízeny Národnímu výboru. Z hlediska přestupkového práva bylo toto ustanovení velmi významné, neboť zůstala zachována struktura orgánů, které o přestupcích rozhodovaly. Společně s převzetím dosavadních úřadů bylo umožněno dosavadním úředníkům umožněno vykonávat zaměstnání. Tuto možnost stanovil § 1 zákona č. 74/1919 Sb., o přejímání státních úředníků a zřízenců, jakož i úředníků a zřízenců státních podniků a fondů. Možnost úředníků, kteří nebyli do úřadu ustanoveni z vládní moci československého státu, být nadále státním zaměstnancem Československé republiky, byla podmíněna složením slibu v tomto znění: *„Slibuji věrnost republice Československé. Slibuji, že budu zachovávati všecky její zákony a všechny své služební povinnosti věrně a svědomitě plniti.“*[78] Každý úředník, který chtěl slib složit, se musel k jeho složení přihlásit a následně ho složit ve lhůtě jednoho měsíce. Tato lhůta běžela dle § 1 nařízení vlády č. 154/1919 Sb. od 1. dubna 1919 a končila dnem 30. dubna 1919.[79]

Prameny přestupkového práva v Československé republice tvořily právní předpisy přejaté z právního řádu Rakousko-Uherské monarchie a právní předpisy přijaté již po vzniku Československé republiky. Již výše jsem uvedl, že na území Československé republiky platily v oblasti přestupkového práva různé právní předpisy. Právní řád Rakousko-Uherska byl postaven na principu právního dualismu, tj. existovaly zde dva právní systémy. Na území Rakouska a dnešní České republiky platily jiné právní předpisy než na území Uherska. K uherské části monarchie patřilo i území Slovenska a Podkarpatské Rusi, které byly po vyhlášení Československé republiky její součástí.[80]

Bližší informace o právních předpisech přestupkového práva jsou uvedeny v kapitole 2.3, a proto se jimi nebudeme na tomto místě zabývat, neboť byly zákonem č. 11/1918 bez dalšího převzaty. Tato převzatá právní úprava byla dále doplňována právními předpisy Československé republiky. V prvních letech existence samostatné Československé republiky byla přijata řada právních předpisů, které měly reagovat na

---

[78] zákon ze dne 7. února 1919 č. 74/1919 Sb., o přejímání státních úředníků a zřízenců, jakož i úředníků a zřízenců státních podniků a fondů.

[79] nařízení vlády Republiky československé ze dne 21. března 1919 č. 154/1919 Sb., k provedení zákona ze dne 7. února 1919, č. 74 Sb., o přejímání státních úředníků a zřízenců, jakož i úředníků a zřízenců státních podniků a fondů

[80] **PAVLÍČEK, Václav.** in: PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda*. II. díl Ústavní právo České republiky část 1. Praha: Linde, 2001. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-273-8. s. 21

události po první světové válce a které se snažily o provedení reformy a v sociální oblasti. Mezi tyto předpisy patřil například:

- zákon č. 63/1918 Sb., o podpoře nezaměstnaných,
- zákon č. 91/1918 Sb., o osmihodinové době pracovní,
- zákon č. 591/1918 Sb., o úpravě obchodu se lnem,
- zákon č. 75/1919 Sb., kterým se vydává řád volební v obcích republiky Československé,
- zákon č. 243/1920 Sb., o zrušení šlechtictví, řádů a titulů,
- vládní nařízení č. 86/1919Sb., o okolkování bankovek vydaných Rakousko-Uherskou bankou a nalézajících se na území československého státu,
- nařízení vlády 61/1920 Sb., o vyšetření a uvedení v platnost zabraného majetku pozemkového a další.[81]

Z předchozí části práce, kde jsem se zabýval vývojem přestupkového práva v období Rakousko-Uherska, vyplývá, že na počátku vývoje, kdy se přestupkové právo oddělilo od práva trestního, bylo kodifikované. Zákoník o zločinech a trestech Josefa II. představoval jediný předpis upravující přestupkové právo. Zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích z roku 1803 již připouštěl existenci dalších předpisů, kterými mohlo být přestupkové právo upraveno stejně jako zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852. Po přijetí trestního řádu z roku 1873, kterým byla přenesena pravomoc rozhodovat o přestupcích obsažených v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích na soudy, došlo k značnému oslabení kodifikovanosti přestupkového práva. Zejména během druhé poloviny 19. století byla přijata řada právních předpisů, které upravovaly přestupky pro konkrétní oblasti veřejné správy, a tento trend pokračoval také během vývoje v období první republiky.

Po celou dobu existence první republiky tak k přejatým Rakousko-Uherským předpisům přibývaly další právní předpisy, jak ve formě zákonů, tak ve formě podzákonných právních předpisů, které se staly prameny přestupkového práva. Patřily mezi ně například:

- zákon č. 125/1927 Sb., o organisaci politické správy,
- zákon č. 81/1935 Sb., o jízdě motorovými vozidly,

[81] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 5

- zákon č. 193/1920 Sb., branný zákon Republiky československé,
- zákon č. 86/1922, kterým se omezuje podávání alkoholických nápojů,
- zákon č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky,
- zákon č. 87/1926 Sb., o podomním obchodě,
- zákon č. 116/1927 Sb., o silničním fondu,
- zákon č. 2/1928 Sb., o ryzosti a puncovní kontrole platinového zlatého a stříbrného zboží (puncovní zákon),
- zákon č. 198/1932 Sb. o dopravě motorovými vozidly,[82]
- zákon č. 54/1932 Sb., zákon bankovní,
- zákon č. 141/1933 Sb., zákon kartelový a další[83]

Výše uvedený výčet právních předpisů upravujících přestupkové právo je pouze příkladný, ovšem i tak je patrné, že právní úprava přestupkového práva byla v období první republiky velmi roztříštěná.

Z hlediska množství pramenů práva a z hlediska kodifikace přestupkového práva byla situace o něco jednodušší na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Zde totiž platil zákon, který byl převzat z Rakousko-Uherského právního řádu **čl. CL/1879 o přestupcích**, který obsahoval větší množství trestních norem a představoval tak alespoň částečnou kodifikaci. Ovšem nejednalo se o jediný právní předpis upravující oblast přestupkového práva. Mimo něj existovaly další zákony, nařízení a tzv. městské statuty, které byly pramenem přestupkového práva pro Slovensko a Podkarpatskou Rus. Postupným vydáváním právních předpisů, s působností pro celé území Československé republiky, byla část pramenů přestupkového práva společných jak pro území dnešní České republiky, tak pro Slovensko a Podkarpatskou Rus.[84]

---

[82] **VETEŠNÍK, Pavel.** Právo přestupkové in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 149

[83] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního: studie o některých pojmech, zejména o vině*. Praha: Orbis, 1936. Sbírka spisů právnických a národohospodářských. s. 36

[84] tamtéž s. 36-37

Mimo výše uvedených zákonů bylo možné s účinností od 6. 3. 1920 nalézt právní úpravu přestupkového práva také na ústavní úrovni. Ústavní listina v **§ 95 odst. 1 a § 111 odst. 2** položila základ pro přestupkové právo.[85, 86] § 95 odst. 1 byl systematicky zařazen v hlavě čtvrté, která byla věnována moci soudní. Přestupkového práva se týkal jen jeho první odstavec, který stanovil: *„Soudní moc v civilních právních věcech přísluší soudům civilním, a to buď řádným, nebo mimořádným a rozhodčím, soudní moc ve věcech trestních přísluší občanským soudům trestním, pokud není zvláštním zákonem přikázána trestním soudům vojenským, nebo pokud věci tyto nemají býti podle všeobecných předpisů projednávány v trestním řízení policejním nebo finančním.“*[87]

Tento odstavec obecně vymezoval věcnou působnost soudů, a to jak pozitivně, tak negativně. Právě z negativního vymezení působnosti trestních soudů vyplývá, že mimo trestního řízení soudního ústavodárce počítal s existencí *„trestního řízení policejního a finančního“*.

Ústavní listina cíleně používala termín trestní řízení a nikoli policejní nebo finanční soudy, a to z toho důvodu, že řízení ve věcech policejních a finančních nepřísluší soudům. Je zajímavé, že například Weyr z tohoto ustanovení vyvozoval, že ústavodárce finančním a policejním úřadům přiznal soudní moc.[88]

3.2 Hmotně právní úprava

V jednotlivých zákonech, které se týkaly přestupkového práva, byly uvedeny zejména skutkové podstaty přestupků a sankce za jejich spáchání. Neexistovala však ucelená právní úprava, která by upravovala základní otázky odpovědnosti za přestupky, jako jsou například zavinění, příčetnost, subjekt, působnost přestupkového práva apod. Tyto otázky proto řešily správní orgány při rozhodování konkrétních případů a také Nejvyšší správní soud, který vytvořil v oblasti přestupkového práva bohatou judikaturu. V tomto ohledu byla opět situace o něco jednodušší na území Slovenska a v Podkarpatské Rusi, neboť základní otázky odpovědnosti tamní předpisy explicitně upravovaly.

---

[85] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in: *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 61

[86] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 925

[87] zákon č. 121/1920 Sb., ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

[88] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 61

V následujícím textu se tedy zaměřím na základní předpoklady vzniku odpovědnosti za přestupek, jako jsou působnost norem přestupkového práva, zavinění, příčetnost, vina, omyl, pokus, spolupachatelství, a to zejména s ohledem na judikaturu Nejvyššího správního soudu.

3.2.1 Časová působnost

Časová působnost norem přestupkového práva nebyla v právním řádu nijak upravena (na rozdíl od Slovenska a Podkarpatské Rusi) a byla dovozena judikatorně. Nejvyšší správní soud dovodil, že jako přestupek může být postiženo takové jednání, které je jako protiprávní označeno v platné právní normě. Podle § 111 odst. 2 Ústavní listiny bylo možné ukládat tresty jen za předpokladu, že tak stanoví zákon, tj. bez platné a účinné právní normy, mající formu zákona, nebylo možné ukládat za přestupky tresty. Podle Nejvyššího správního soudu nebylo přípustné, aby bylo potrestáno jednání, které v době, kdy k němu došlo, nebylo za přestupek výslovně označeno. Judikatura však připouštěla, aby se při rozhodování o přestupku použila norma, která nabyla účinnosti až v době po spáchání přestupku, a to v tom případě, že to bylo pro pachatele příznivější. Tato výjimka měla určité hranice. Podle judikatury nebylo možné, aby se čin trestný v době jeho spáchání stal beztrestným pozdějším zrušením takové právní normy, leda že by tak bylo výslovně stanoveno.[89]

3.2.2 Místní působnost

Místní působnost právních norem vytvářela v přestupkovém právu Československé republiky značné komplikace. To bylo způsobeno vnitřní členitostí právního systému. Odpovědnost za přestupek se posuzovala vždy podle právních norem platných na místě, kde k předmětnému jednání došlo. Tím, že na území Československé republiky existovaly právní normy platné jen pro některou z jeho částí nebo právní normy platné pro celé území státu, bylo vždy nutné zkoumat, na jakém území k jednání došlo a jaké právní normy zde platily.[90]

---

[89] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 925

[90] tamtéž s. 925-926

3.2.3 Příčetnost

Příčetnost pachatele byla v prvorepublikovém právu jednou z podmínek vzniku odpovědnosti za přestupek. Stejně jako v současné právní úpravě,[91] byla příčetnost vymezena **negativně**, tj. jako nepříčetnost. Nepříčetnost byla výslovně upravena právem Slovenským, kdežto české právo tuto úpravu postrádalo, a proto byla její pravidla opět vytvořena soudní praxí. Nepříčetnost pachatele se určovala stejně jako v dnešním právu pomocí dvou složek, **rozpoznávací** a **ovládací**.[92]

3.2.4 Vina

Judikatura Nejvyššího správního soudu zastávala v otázce viny názor, že k odpovědnosti za přestupek je třeba zavinění s výjimkou přestupků **omisivních**.[93] Zavinění bylo dovozováno již tím, že nastal následek protiprávního jednání pachatele. Nastal-li právem předvídaný následek, bylo možné dovodit, že pachatel opomněl dostatečnou a objektivním právem vyžadovanou péči. Pachatel měl možnost liberace, pokud prokázal, že vyvinul veškerou péči, aby následku předešel. Obecně se tedy ke vzniku odpovědnosti za přestupek vyžadovalo **zavinění z nedbalosti**. Konkrétní skutková podstata však mohla stanovit, že k odpovědnosti za přestupek je třeba zavinění úmyslné.[94] Podle Nejvyššího správního soudu byla subjektivní stránka přestupku naplněna již tím, že pachatel opomněl povinnou péči, kterou příslušná právní norma stanovila proto, aby bylo zamezeno nežádoucímu stavu.[95]

---

[91] § 19 zákona ze dne 12. července 2016 č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

[92] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 927

[93] Boh. 8840 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 45

[94] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 927-928

[95] Boh. 10.174 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 45

3.2.5 Omyl

Omyl byl rozlišován na omyl skutkový a právní. Prvorepubliková judikatura došla k závěru, že na odpovědnost pachatele za přestupek má vliv pouze **omyl skutkový,** nikoli omyl právní.[96, 97]

3.2.6 Pokus přestupku

Judikatura dovozovala, že pokus přestupku obecně trestný není, pokud tak nebylo výslovně stanoveno objektivním právem.[98]

3.2.7 Tresty

Vzhledem k tomu, že skutkové podstaty přestupků byly rozptýleny do mnoha právních předpisů a neměly obecnou kodifikaci, neexistoval obecný katalog trestů za ně. Konkrétní tresty bylo nutné hledat vždy v právních předpisech, které obsahovaly konkrétní skutkové podstaty přestupků. S ohledem na recepci práva Rakousko-Uherského byl převzat i systém trestů za přestupky. V právních předpisech přijímaných v období první republiky bylo možné za přestupky ukládat zejména tresty peněžité (pokuty) nebo tresty na svobodě, tj. vězení. Některé právní předpisy umožňovaly za konkrétní přestupek uložit jen pokutu,[99] jiné dávaly správním orgánům možnost alternativně vybrat mezi vězením a pokutou,[100, 101] některé předpisy připouštěly uložit trest vězení a pokutu současně.[102, 103] Trest vězení byl používán také jako trest alternativní, který se ukládal v případě nedobytnosti uloženého trestu pokuty.[104, 105]

---

[96] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 928

[97] Boh. 265 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 48-49

[98] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 929

[99] § 12 zákon č. 63/1918 Sb., o podpoře nezaměstnaných

[100] § 7 nařízení úřadu pro zásobování lidu č. 41/1918 Sb., o obchodu rybami sladkovodními

[101] § 7 nařízení ministerstva pro zásobování lidu v dohodě s Ministerstvem zemědělství č. 36/1919 Sb., kterým se omezuje porážka telat

[102] § 18 zákona ze dne 11. července 1922 č. 225/1922 Sb., o mimořádných opatřeních bytové péče

[103] § 28 zákona ze dne 27. dubna 1922 č 130/1922 Sb., o ochraně nájemníků

[104] § 4 zákona ze dne 17. února 1922 č. 86/1922 Sb., kterým se omezuje podávání alkoholních nápojů

[105] § 33 zákona ze dne 23. prosince 1932 č. 198/1932 Sb., o dopravě motorovými vozidly

V některých předpisech bylo správním orgánům umožněno, aby v rozhodnutí o přestupku stanovil pachateli lhůtu, do níž musí uvést stav do souladu s právem. Správní orgán také mohl rozhodnout, že pachateli přestupku nebude uložen trest, pokud svou povinnost ve stanovené lhůtě splní.[106]

3.3 Procesně právní úprava

Stejně jako v případě hmotného práva i procesní část přestupkového práva byla v období první republiky upravena právními předpisy z doby Rakousko-Uherska. V období první republiky byly přejaté právní předpisy dále rozšiřovány. Po roce 1918 byl přijat například zákon č. 125/1927 Sb., o organisaci politické správy, vládní nařízení č. 51/1936 Sb., o organisaci policejní správy a služby a o některých jiných opatřeních v oboru vnitřní správy, vládní nařízení č. 151/1936 Sb., § 62 českého a § 57 moravského a slezského obecního zřízení. Právní úprava řízení o přestupcích byla v literatuře hodnocena jako velmi roztříštěná a zastaralá.[107]

Stejně jako jsem demonstroval rozdíl v případě hmotné právní úpravy mezi právním řádem platným na území dnešní České republiky a Slovenska a Podkarpatské Rusi, můžeme podobný kontrast vidět i v případě práva procesního. Zatímco v Čechách byla právní úprava roztříštěna do mnoha předpisů na území Slovenska a Podkarpatské Rusi byla obsažena v nařízení ministra vnitra a spravedlnosti č. 65.000/R. T. 136/1909 policejní trestní řád a nařízení uherského ministra vnitra č. 105.00 R. T. 180/1909 jednací řád pro policejní trestní soudy.[108]

Vzhledem k tomu, že právní úprava řízení o přestupcích vycházela z právních předpisů zaniklé Rakousko-Uherské monarchie, podrobněji jsem se o nich zmiňoval v podkapitole 2.3.3, omezím se při výkladu o procesní úpravě jen na úpravu, která byla přijata po vzniku Československé republiky a na některé otázky řízení o přestupcích, které řešil ve své judikatuře Nejvyšší správní soud.

---

[106] § 18 zákona ze dne 11. července 1922 č. 225/1922 Sb., o mimořádných opatřeních bytové péče

[107] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 62-63

[108] tamtéž s. 63

3.3.1 Základní zásady řízení

Řízení o přestupcích bylo postaveno na zásadě inkviziční. Tato zásada byla zakotvena v rakouských předpisech a byla tedy přejata spolu s nimi. Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi se tato zásada neuplatňovala. Řízení zde bylo akuzační, tj. v řízení před správním orgánem nevykonával správní orgán činnost současně žalobce, obhájce a soudce. Obviněný z přestupku měl v průběhu řízení právo vyjádřit se ke skutečnostem, které se mu kladly za vinu, a měl možnost sám se hájit. Pokud nebyl obviněnému umožněn výkon těchto práv, nemohl být uznán vinným.[109] V přestupkovém řízení vystupoval jako strana řízení žalobce (osoba oprávněná k zastupování obžaloby). Kdo vykonával úlohu žalobce, se odvíjelo od druhu řízení. V případě řízení zahajovaného z úřední povinnosti vykonával funkci žalobce úřední zástupce, odborný zástupce a poškozený. V případě návrhových přestupků soukromý žalobce.[110] Řízení o přestupcích bylo dále postaveno na **zásadě oficiality**, tj. příslušné správní orgány byly povinny řízení o přestupcích zahájit v okamžiku, kdy se o spáchání přestupku dozvěděly. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu byla tato zásada spojena s povinností správního orgánu vyšetřovat všechny okolnosti případu, a to jak ty svědčící o vině obviněného, tak ty svědčící v jeho prospěch.[111] V řízení o přestupcích dále platila zásada **materiální pravdy**. Podle ní byl správní orgán povinen zjišťovat všechny skutečnosti případu, tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci. Tato zásada nebyla výslovně upravena, ovšem byla dovozována praxí, kterou potvrzovala i judikatura Nejvyššího správního soudu.[112] Nejvyšší správní soud například judikoval, že správní orgán nemůže odmítnout provést výslech svědka jen z toho důvodu, že dosud provedené důkazy proti odviněnému stačí k rozhodnutí o vině.[113] Na druhou stranu správní orgán neměl povinnost provádět výslechy všech navržených svědků obviněným, ve svém rozhodnutí však musel zdůvodnit, proč tyto výslechy neprovedl.[114] Tento postoj Nejvyššího správního soudu je pochopitelný, umožňoval totiž zabránit

---

[109] Boh. 3548 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 67-68

[110] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 67-68

[111] Boh. 2248 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 69

[112] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 67-70

[113] Boh. 8415 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 69

[114] Boh. 2162 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 69

obviněnému v tom, aby účelně prodlužoval řízení. Na rozdíl od řízení o přestupcích v první polovině 19. stol. již **nebylo řízení tajné**.[115]

3.3.2 Příkazní řízení

Na začátku 20. století se začalo uplatňovat **příkazní řízení** označované také jako mandátní. Spočívalo obdobně jako dnes v tom, že obviněnému z přestupku mohl být trest uložen ve formě trestního příkazu.

Úprava příkazního řízení nebyla obecná, ale byla obsažena vždy v konkrétních předpisech, jako byl například § 147 živnostenského řádu, § 70 zákona o zvířecích nákazách, § 39b o dobytčím moru atd. Vzhledem k tomu, že k velkému rozmachu tohoto typu řízení došlo až v období první republiky, zařadil jsem tento typ řízení až do této části práce.

Správní orgán prvního stupně mohl příkaz vydat za předpokladu, že mu byl přestupek oznámen některým z určených subjektů. Mimo kvalifikace skutku byl příkazem uložen obviněnému trest. Proti příkazu bylo možné podat do **8 dnů odpor**. V příkazním řízení nebylo možné uložit trest osobě mladší 18 let. Příkazem bylo možné uložit pokutu až do výše 1 000 korun nebo vězení v trvání do 3 dnů.[116, 117, 118]

Na tomto místě stojí za povšimnutí, že k podání odporu byla vymezena delší lhůta než k podání odvolání.

3.3.3 Blokové řízení

K tomu zmocněný správní orgán mohl za stanovení přestupku uložit pachateli přestupku pokutu v **blokovém řízení**. Proto, aby mohl takto postupovat, musely být splněny dvě podmínky, a to osoba, jíž se pokuta ukládala, musela být přistižena při činu a byla současně ochotna pokutu zaplatit.

---

[115] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 70-71

[116] tamtéž s. 77-79

[117] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní řízení (podle práva, platného v zemi České a Moravskoslezské včetně řízení ve věcech vyživovacích, zásobovacích a cenových, podle slovenského polic. trestního řádu, podle československé osnovy zákona o správním trestním právu a řízení a podle rakouského zákona č. 275/1925 BGBl. ve znění zákona č. 246/1932 BGBl.)*. Brno: Právník, 1946. s. 25-26

[118] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 940-941

Pokuta byla v tomto řízení ukládána tištěnými **příkazy – bloky**. Proti tomuto příkazu – bloku nebylo možné podat opravný prostředek.[119, 120]

3.3.4 Řízení v prvním stupni

Právní úprava řízení v prvním stupni nebyla během období první republiky výrazně měněna. Významná judikatura Nejvyššího správního soudu se týkala především základních zásad řízení o přestupcích, dokazování a podobně. O těchto judikátech jsem se zmiňoval výše.

Mimo již shora uvedeného stojí za zmínku judikatura ve věci promlčení přestupku. Jak jsem uvedl v části práce věnované vývoji přestupkového práva v druhé polovině 19. století, promlčecí doba byla stanovena ministerským nařízením č. 61/1855 z. ř. v délce 3měsíců. Podle Nejvyššího správního soudu mohlo dojít k přerušení promlčecí doby pouze zahájením řízení o přestupku.[121] Při pokračování v protiprávním jednání začíná promlčecí doba běžet až v okamžiku, kdy se pachatel dopustí posledního aktu přestupku.[122]

Velmi zajímavý je postoj k rozhodování o náhradě škody. Správní orgány mohly vedle viny a trestu rozhodovat také o náhradě škody. Rakousko-Uherská praxe zastávala názor, že o náhradě škody má být rozhodnuto odděleně od trestní věci v adhezním řízení. Judikatura Nejvyššího správního soudu byla v této věci nejednotná. V některých rozhodnutích vyslovil názor, že o náhradě škody má být rozhodnuto v trestním řízení, v jiných rozhodnutích pak říká, že o něm má být rozhodnuto v adhezním řízení. Toto rozlišení řízení o náhradě škody na dvě samostatná řízení je velmi zajímavé. V současné době je řízení o náhradě škody a adhezní řízení považováno za totožné. Toto rozlišení vycházelo dle J. Pošváře z rejstříkového řízení. Pokud byl výrok o náhradě škod delší, nebylo ho možné vypsat do příslušné rubriky rejstříku a výrok musel být vydán zvlášť.[123]

---

[119] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 79-80

[120] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní řízení (podle práva, platného v zemi České a Moravskoslezské včetně řízení ve věcech vyživovacích, zásobovacích a cenových, podle slovenského polic. trestního řádu, podle československé osnovy zákona o správním trestním právu a řízení a podle rakouského zákona č. 275/1925 BGBl. ve znění zákona č. 246/1932 BGBl.)*. Brno: Právník, 1946. s. 26-27

[121] Boh. 3883 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 63

[122] Boh. 6039 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 63

[123] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 86-88

3.3.5 Řízení odvolací

Obviněný z přestupku mohl podat proti rozhodnutí správního orgánu odvolání. V podkapitole 2.3.3.4 věnované přestupkovému řízení ve druhém stupni v letech 1852-1918 jsem uvedl, že odvolání bylo nutné ohlásit ve lhůtě do 24hodin od po vyhlášení rozhodnutí orgánu prvního stupně. Tato relativně krátká lhůta zůstala zachována po celé období první republiky. K prodloužení lhůty k podání odvolání došlo až v roce 1944, o tom podrobněji dále.

V odvolacím řízení neplatila zásada koncentrace řízení.[124] V odvolání mohly být tvrzeny nové skutečnosti a odvolací správní orgán byl povinen se jimi zabývat. Tento závěr byl potvrzen také judikaturou Nejvyššího správního soudu.

Judikatura se také vyjadřovala k zásadě zákazu reformace **in peius**. Podle ní nejenže nebylo možné, aby odvolací správní orgán zvýšil uložený trest, ale neumožňoval ani zrušení rozhodnutí, jímž bylo rozhodnuto o zproštění viny obviněného. Pokud odvolací správní orgán zjistil, že v prvostupňovém rozhodnutí došlo k chybné kvalifikaci jednání, mohl v rozhodnutí o odvolání, jednání překvalifikovat, za předpokladu, že nedošlo k zpřísnění trestu.[125]

Rozhodnutí orgánu druhého stupně bylo konečné. Výjimkou byly případy, kdy byl v rozhodnutí odvolacího orgánu obviněný uznán vinným i za další skutky. V takovém případě mohl proti rozhodnutí podat další odvolání.[126]

---

[124] Boh. 386 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 82

[125] **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946. s. 91-92

[126] Boh. 1248 in: **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937. s. 78-79

4 Přestupkové právo v období Protektorátu Čechy a Morava

Posledním historickým obdobím, ve kterém budu sledovat vývoj přestupkového práva na území dnešní České republiky, je období protektorátu Čechy a Morava. Ke vzniku protektorátu Čechy a Morava došlo výnosem ze dne 16. března 1939.[127] Dva dny před vznikem Protektorátu Čechy a Morava, tj. 14. března 1939, byl také vyhlášen samostatný Slovenský štát.[128] Tímto krokem došlo k oddělení území Slovenska a Podkarpatské Rusi od území Československé republiky. V důsledku této skutečnosti byly odstraněny právní normy přestupkového práva platných pouze na území Slovenska a Podkarpatské Rusi.

4.1 Hmotně právní úprava

Na území dnešní České republiky zůstala dosavadní právní úprava přestupkového práva zachována. Právní předpisy vydávané v období Protektorátu Čechy a Morava na ni navazovaly. Z hlediska forem pramene práva nebyly právní předpisy přijímány ve formě zákonů. Právní úprava přestupkového práva byla přijímána výhradně v předpisech moci výkonné. Jednalo se zejména o vládní nařízení jako například:

- vládní nařízení č. 435/1940 Sb., o zevním označení přísežné stráže,
- vládní nařízení č. 233/1941 Sb., o hlášení pobytu (řád hlášení),
- vládní nařízení č. 30/1942 Sb., o věcech požární ochrany,
- vládní nařízení č. 89/1942 Sb., o preventivním potírání zločinnosti,

Mimo vládních nařízení byly přijímány také nařízení a vyhlášky předsedy vlády jako například:

- nařízení předsedy vlády č. 253/1939 Sb., o nejvyšších prodejních cenách lihu zdaněného spotřební daní a o nejvyšší prodejní ceně lihu ethylnatého, určeného k mísení s pohonnými látkami,
- vyhláška předsedy vlády č. 301/1939 Sb., kterou se omezuje prodej kávy,
- vyhláška předsedy vlády č. 277/1939 Sb., o úpravě hospodaření kakaovými boby, kakaovými výrobky, cukrovinkami a jemným pečivem.

[127] **KINDL, Vladimír.** in: MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4. s. 446
[128] **KINDL, Vladimír.** tamtéž s. 472-473

Dalšími prameny práva byly ministerské vyhlášky jako například:

- vyhláška ministra zemědělství č. 391/1940 Sb., o úpravě rozdělování kaprů, určených ke spotřebě,
- vyhláška ministra zemědělství a lesnictví č. 122/1942 Sb., o úpravě zpracování kakaových bobů, výroby kakaových výrobků, cukrovinek a trvanlivého pečiva a o obchodu s těmito výrobky a kakaovými boby,
- vyhláška ministra zemědělství č. 377/1941 Sb., kterou se zakazuje výroba, úprava a prodej mikulášského a vánočního zboží.

V tomto období bylo přijato relativně velké množství právních předpisů, upravujících přestupkové právo. Řada těchto předpisů se týkala speciálních oblastí veřejné správy a měla z hlediska předmětu úpravy spíše technický charakter.[129]

V otázce systému trestů zůstala právní úprava shodná jako v právu v období první republiky. Nejfrekventovanějším trestem byla v právním řádu pokuta. Tu bylo možné ukládat samostatně nebo společně s trestem vězení. Většina právních předpisů počítala s tím, že trest vězení mohly správní orgány ukládat jako trest **náhradní** pro případ nedobytnosti pokuty.

Období Protektorátu Čechy a Morava lze ve srovnání s období první republiky hodnotit jako historickou etapu, kdy byla potlačována svoboda a demokracie. V mnoha předpisech přestupkového práva však tendence k potlačení demokracie a svobody nebyly příliš patrné. Podle mého názoru je to způsobeno tím, že povinnosti, jejichž nedodržení, bylo trestané v rámci přestupkového práva, byly ukládány ve specializovaných oblastech veřejné správy a měly až technický charakter a nebyly tak pro takovou úpravu příliš vhodné. V některých předpisech však takové tendence patrné jsou, jednalo se například o vládní nařízení č. 233/1941 Sb., o hlášení pobytu (řád hlášení), vládní nařízení č. 136/1939 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě nebo vládní nařízení č. 89/1942 Sb., o preventivním potírání zločinnosti, které umožňovalo ukládat preventivní vazbu.

V roce 1941 došlo k přijetí nařízení **č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém**, kterým byla vytvořena společná obecná právní úprava pro část přestupkového práva hmotného a procesního. Nařízení

[129] **NOŽIČKA, Josef a Eduard EYSSELT**. *Sbírka novějších předpisů trestního práva správního*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linharta, 1942. s. 527-1118

zavedlo pro část přestupků obecné instituty odpovědnosti za přestupky, které do té doby v právním řádu chyběly, jako např. pokus přestupku, účastenství apod. Z hlediska věcné působnosti se toto nařízení nevztahovalo na všechny přestupky, ale pouze na přestupky obsažené v právních předpisech výslovně uvedených v § 1 tohoto nařízení.

§ 3 tohoto nařízení vymezoval pokus přestupku. Za **Pokus** se považovalo jednání přímo směřující ke spáchání přestupku, k jehož spáchání nedošlo jen pro nemožnost, překážku nebo náhodu. Pachatel pokusu přestupku byl stejně odpovědný jako pachatel dokonaného přestupku.

Za **účastenství** se dle § 4 považovalo jednání, jímž osoba úmyslně způsobí nebo usnadní spáchání přestupku jinou osobou. Podle tohoto ustanovení bylo možné způsobit nebo spáchat přestupek návodem, rozkazem, radou, utvrzováním, slibem nebo poskytnutím pomoci nebo jinak. Výčet možných forem jednání byl s ohledem na spojení *„nebo jinak“* pouze demonstrativní. Účastník byl trestně odpovědný jako pachatel.

§ 7 obsahoval obecné pravidlo pro ukládání trestů. Pokud mohlo být podle předpisů, na něž se nařízení vztahovalo (§ 1), možné uložit trest pokuty nebo vězení nebo oba tresty, měla být v méně závažných případech uložena pokuta a v případě závažnějších přestupků uložen trest vězení. Trest vězení měl být uložen především tehdy, pokud se pachatel dopustil stejného přestupku opakovaně. V určitých případech mohl správní orgán rozhodnout, že pachatel bude trest vykonávat v **kárném pracovním táboře**.

Další trest, pro jehož ukládání stanovilo nařízení obecné podmínky, byl trest **propadnutí**. Podle § 8 bylo uložení tohoto trestu podmíněno tím, že pachatel věc použil ke spáchání přestupku, nebo jím byla získána, nebo byla ke spáchání přestupku určena. Tento trest bylo možné uložit i v případě, že pachatel nemohl být stíhán nebo odsouzen. Podnikateli bylo možné podle § 10 uložit trest ztráty živnostenského oprávnění nebo zákazu povolání, pokud ke spáchání přestupku došlo při výkonu těchto činností.

Poslední trest, který bylo možné podle tohoto nařízení pachateli uložit, byl trest zbavení vedení podniku nebo zákaz jeho dalšího provozu. V případě rozhodnutí o zbavení vedení podniku, měl být v rozhodnutí určen náměstek k dalšímu vedení podniku.[130]

V období Protektorátu Čechy a Morava byly přijímány právní předpisy zaměřené na omezování právního postavení Židů. S tím souviselo i přijímání předpisů, obsahujících

[130] vládní nařízení ze dne 23. října 1941 č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém

skutkové podstaty přestupků. Rozsáhlá omezení práv Židů byla stanovena vládním nařízením č. 136/1939 Sb. Toto nařízení vylučovalo Židy z rozsáhlého okruhu povolání. § 30 obsahoval ustanovení, podle něhož bylo možné potrestat osobu porušující povinnost uloženou tímto nařízením, předpisů, příkazů a zákazů na základě nich vydaných mělo být potrestáno pokutou až do 100 000 korun nebo vězením do 6měsíců. Pokud byla pachateli uložena pokuta, měl být pro případ její nedobytnosti uložen současně náhradní trest vězení. Podle § 31 měl být stejně potrestán ten, *„kdo o skutečnostech rozhodných pro posouzení, zda on sám či někdo jiný je žid, učiní vědomě nesprávné údaje, aby mařil účinky tohoto nařízení“*.[131]

Dalším předpisem omezujícím práva Židů byla vyhláška Ministerstva zemědělství č. 362/1941 Sb. § 1 této vyhlášky byl zakázán výdej určitých potravin Židům.[132]

Velmi bohatá na právní úpravu byla oblast přestupků na úseku zásobování.[133] Mezi tyto předpisy patřila například vyhláška omezující prodej kávy,[134] vyhláška omezující prodej masitých pokrmů,[135] vyhláška regulující dodávky kaprů,[136] jako zajímavost uvádím vyhlášku, kterou byl zakázán prodej mikulášského a vánočního zboží[137] a další.

Tyto vyhlášky byly vydávány na základě zmocnění § 1 a následujícího vládního nařízení č. 206/1939 Sb. Porušení povinností uložených ve vyhláškách vydaných na základě tohoto nařízení bylo možné podle § 9 trestat pokutou až do 1 000 000 korun nebo vězením v trvání až do 1roku. Pro případ nedobytnosti pokuty měl být správním orgánem uložen náhradní trest vězení v trvání až do 1roku. Mimo toho mohl správní orgán rozhodnout o tom, že rozhodnutí má být zveřejněno na náklady obviněného v jednom nebo více denních tiscích. Posledním trestem, který bylo možné za přestupek uložit, bylo propadnutí věci. Podmínky pro uložení tohoto trestu byly stejné jako v případě vládního nařízení o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém,

---

[131] vládní nařízení ze dne 4. července 1939 č. 136/1939 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě
[132] vyhláška ministra zemědělství ze dne 23. října 1941 č. 362/1941 Sb., o zákazu vydávati určité zboží židům
[133] **NOŽIČKA, Josef a Eduard EYSSELT**. *Sbírka novějších předpisů trestního práva správního*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linharta, 1942. s. 827-979
[134] § 1 vyhlášky předsedy vlády ze dne 12. prosince 1939 č. 301/1939 Sb., kterou se omezuje prodej kávy
[135] § 2 vyhlášky předsedy vlády ze dne 20. října 1939 č. 256/1939 Sb., kterou se blíže stanoví pojem čerstvých uzenin a kterou se zavádí jeden bezmasý den v týdnu
[136] §§ 1-4 vyhláška ministra zemědělství ze dne 1. listopadu 1940 č. 391/1940 Sb., o úpravě rozdělování kaprů, určených ke spotřebě
[137] § 1 vyhlášky ministra zemědělství ze dne 9. října 1941 č. 377/1941 Sb., kterou se zakazuje výroba, úprava a prodej mikulášského a vánočního zboží

tj. jednalo se o věc, jíž byl trestní čin spáchán, věc, která jím byla získána, nebo věc, která byla ke spáchání přestupku zřejmě určena. [138]

Ve srovnání s jinými přestupky byly tyto velmi přísně trestány. V ostatních právních předpisech vydávaných v období Protektorátu Čechy a Morava bylo možné za přestupek uložit pokutu v řádech do několika tisíc, případně několika desítek tisíc korun. Horní hranice pokuty v tomto případě značně převyšuje ostatní. Podle mého názoru však společenská nebezpečnost podobných jednání neodpovídala výši pokuty a jednalo se spíše o nepřiměřený represivní postih pachatele.

4.2 Procesní úprava

V období Protektorátu Čechy a Morava nedocházelo k častým změnám v právní úpravě přestupkového práva procesního. Výraznější změnu přineslo vládní nařízení č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém. Vládní nařízení obsahovalo vedle hmotně právní úpravy, o níž jsem se zmiňoval výše, také částečnou úpravu procesní. Řízení o těchto přestupcích nebylo v nařízení upraveno komplexně, ale byly zde stanoveny odchylky od obecné právní úpravy. § 12 umožňoval za určitých podmínek zadržení osoby podezřelé z přestupku. Zadržený musel být do 24hodin vyslechnut. Celková doba zadržení mohla činit nejvýše 7 dní. Podle § 12 odst. 3 se doba zadržení započítávala do trestu vězení. V případě uložení peněžitého trestu měl správní orgán při stanovení výše pokuty přihlédnout k době zadržení.

§ 13 stanovil odlišnou nejvyšší možnou výši pokuty ukládanou v blokovém řízení. Za zmínku stojí také § 17, který umožňoval **zveřejnění rozhodnutí o přestupku**. Podle odst. 1 mělo být zveřejněno rozhodnutí, kterým byl uložen trest vězení nebo pokuta přesahující částku 30 000 korun nebo kterým bylo nařízeno opatření podle §§ 9 a 10 na dobu delší než 1 měsíc. Uveřejnění se mělo provést na náklady obviněného minimálně jednou v denních novinách. Kromě uveřejnění rozhodnutí v novinách mohl správní orgán v rozhodnutí stanovit, že se rozhodnutí uveřejní v obci, kde obviněný bydlí, a v obci, kde se trestného činu dopustil. Správní orgán by při splnění uvedených podmínek byl povinen rozhodnutí zveřejnit obligatorně. Pokud shora uvedené podmínky naplněny nebyly, mohl správní orgán podle odst. 2 rozhodnout, že se rozhodnutí zveřejní na náklady obviněného

[138] vládní nařízení ze dne 18. září 1939 č. 206/1939 Sb., kterým se zmocňuje Ministerstvo zemědělství k úpravě hospodaření některými potravinami a krmivy.

jednou v denních novinách (zveřejnění fakultativní). Zveřejnění se týkalo pouze **výrokové části rozhodnutí.** Pokud pro to byly zvláštní důvody, mohl správní orgán rozhodnout, že se uveřejní také odůvodnění (§ 17 odst. 3).

§ 19 stanovil zvláštní podmínky pro podávání odvolání. V případě rozhodnutí, jímž byla obviněnému uložena pokuta nepřevyšující částku 500 korun a případný trest vězení v případě nedobytnosti pokuty více než 3 dny, **nebylo odvolání přípustné** a rozhodnutí orgánu prvního stupně bylo konečné (§ 19 odst. 3). Podle odst. 4 byla lhůta pro podání odvolání 8 dnů od vyhlášení nebo doručení rozhodnutí. Včas podané odvolání mělo obecně odkladný účinek (§ 19 odst. 7).[139]

V obecném řízení o přestupcích došlo například ke změně v příkazním řízení. § 1 vládního nařízení stanovil, že lze bez dalšího rozhodnout o přestupku v příkazním řízení, za předpokladu, že se správní orgán o spáchání přestupku dozvěděl

- na základě oznámení, které učinil soud nebo správní úřad nebo jiný orgán veřejné moci, o němž se dozvěděl z vlastního služebního pozorování nebo na základě doznání pachatele,
- bylo-li spáchání přestupku prokázáno listinou, pokud se nejednalo o oznámení orgánů uvedených v předchozím bodě.

Trestním příkazem bylo možné uložit pokutu až do výše 1 000 korun nebo vězení až do 3dnů. Pro případ nedobytnosti pokuty měl správní orgán rozhodnout o uložení náhradního trestu vězení až do 3dnů. Trestním příkazem bylo možné rozhodnout také o zabavení věcí, pokud cena věci nepřevyšovala částku 1 000 korun. V příkazním řízení nebylo možné projednávat přestupky osob mladších 18 let. Podle § 3 odst. 1 bylo možné podat proti příkazu odpor v 8denní lhůtě. Po včasném podání odporu došlo k zrušení trestního příkazu a bylo zahájeno běžné řízení.[140] Nařízením ministra vnitra č. 210/1944 Sb., o zjednodušení správního řízení došlo ke zvýšení horní hranice pokuty ukládané v příkazním řízení na **2 000 korun** a nejvyšší přípustné doby vězení **na 5 dní**. (§ 6 odst. 1).

[139] vládní nařízení ze dne 23. října 1941 č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém
[140] vládní nařízení ze dne 26. dubna 1944 č. 137/1944 Sb., o trestním příkazu ve správním trestním řízení

Toto nařízení v § 4 měnilo podmínky odvolacího řízení. Pokud byla obviněnému uložena pokuta nepřesahující 1 000 korun nebo trest vězení nepřesahující 3 dny uložený pro případ její nedobytnosti, bylo podání odvolání vyloučeno. § 4 odst. 3 byla prodloužena lhůta pro podání odvolání **na 8 dni**.[141]

Na základě uvedeného lze tedy konstatovat, že v období Protektorátu Čechy a Morava nedošlo v přestupkovém právu k výrazným změnám.

[141] nařízení ministra vnitra ze dne 11. září 1944 č. 210/1944 Sb., o zjednodušení správního řízení

5 Pokusy o rekodifikaci přestupkového práva

Na několika místech diplomové práce jsem poukazoval na to, že právní úprava přestupkového práva, a to jak hmotného, tak procesního, byla velmi roztříštěná. Od roku 1873, tj. po přijetí trestního řádu, došlo k tomu, že přestupky obsažené v zákoně o zločinech, přečinech a přestupcích byly projednávány a trestány soudy. Přestupky uvedené v jiných zákonech byly projednávány a trestány správními orgány. Od tohoto okamžiku bylo přestupkové právo rozptýleno do mnoha předpisů. Tento stav se velmi podobal současné právní úpravě, ovšem s tím rozdílem, že v současné době platný a účinný zákon č. 250/2016 Sb., formuluje obecná ustanovení o odpovědnosti za přestupky, ukládání správních trestů, řízení o přestupcích apod. Tento stav byl, jak budu dále uvádět, předmětem kritiky a již v období Rakousko-Uherské monarchie byly snahy o to tento stav změnit a přestupkové právo reformovat. Snahy o rekodifikaci pokračovaly i v době první republiky, ovšem všechny skončily neúspěšně.

Přestupkové právo bylo pro svou nepřehlednost předmětem kritiky již v období Rakousko-Uherska. Z toho důvodu byly **v roce 1867** z podnětu vlády připraveny dva návrhy zákonů, a sice návrh zákona o trestním právu policejním a návrh zákona o trestním řízení policejním. V následujícím roce byla vytvořena komise, která měla za úkol oba návrhy zhodnotit. V důsledku stálého střídání vlád však k přijetí návrhů zákonů nedošlo. Zákon č. 36/1876 ř. z., o zřízení správního soudu stanovil, že příslušnost správního dvora soudního ve věcech přestupkového práva bude upravena společně s úpravou samotného přestupkového práva. Zákon tedy počítal s tím, že má být přijata nová úprava přestupkového práva. K tomu však také nedošlo. Další pokus o rekodifikaci přestupkového práva byl spojen s návrhem nového trestního zákoníku z **roku 1878**. Třetí díl tohoto návrhu zákona upravoval právo přestupkové.[142, 143]

---

[142] Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** ***Všeobecný*** *slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 336-337 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djv (cit. 28. 2. 2019)

[143] Právo trestní policejní in: **VESELÝ, František, Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české. díl třetí – padělání peněz – pych vodní. Praha: nákladem vlastním, 1898. s. 681-682 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2580370&mcp=&idpi=18930028&author= (6. 3. 2019)

Snahy o reformu přestupkového práva pokračovaly také po vzniku Československé republiky.

Na území dnešní České republiky neexistovala úprava základních otázek odpovědnosti za přestupky, jako byly například zavinění, omyly, trestání právnických osob, okolnosti vylučující protiprávnost apod. Odpověď na tyto otázky pak bylo nutné hledat v zvláštních předpisech, kde byla obsažena úprava konkrétních přestupků. Tento stav vyvolával při aplikaci práva problémy, především v případě, kdy tyto otázky neřešily konkrétní normy obsahující skutkové podstaty. Jak jsem již výše uvedl, celá řada otázek byla řešena judikaturou Nejvyššího správního soudu.

Roztříštěnost a neúplnost právní úpravy přestupkového práva jak hmotného, tak procesního, si uvědomovali i legislativci, což vyplývá z důvodových zpráv a návrhů zákonů.[144, 145] V období první republiky bylo vytvořeno několik návrhů zákonů, které měly přestupkové právo alespoň částečně kodifikovat.

První pokus o reformu přestupkového práva byl již v roce 1920. Tato snaha však skončila neúspěchem. V roce 1922 byl předložen vládní návrh zákona **o trestním právu správním a řízení**. Ani tento zákon přijat nebyl. V roce 1927 byl přijat zákon o organisaci politické správy. Tento zákon v čl. 10 stanovil, že trestní řízení správní upraví samostatný zákon. K přijetí takového zákona však nedošlo.[146]

V roce 1928 byl předložen návrh zákona **o správním trestním právu a řízení** jako senátní tisk č. 735/1928. Tento návrh zákona obsahoval podrobnou úpravu obecných otázek odpovědnosti za přestupky a podrobnou úpravu řízení o přestupcích.[147] K jeho přijetí však také nedošlo.[148] V roce 1937 byl předložen podobný vládní návrh **zákona o správním trestním právu a řízení**. Opět se jednalo o podrobnou právní úpravu.[149] Ani tento návrh zákona přijat nebyl.[150]

---

[144] vládní návrh zákon o správním trestním právu a řízení, tisk č. 935/1937 dostupné z http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0935_01.htm (cit. 1. 2. 2019)

[145] vládní návrh zákona o správním trestním právu a řízení, tisk 735/1928 dostupné z https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/2vo/tisky/T0735_01.htm (cit. 10. 2. 2019)

[146] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 6

[147] vládní návrh zákona o správním trestním právu a řízení, tisk 735/1928 dostupné z https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/2vo/tisky/T0735_01.htm (cit. 10. 2. 2019)

[148] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 6

[149] Vládní návrh zákon o správním trestním právu a řízení, tisk č. 935/1937 dostupné z http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0935_01.htm (cit. 1. 2. 2019)

[150] **MATES, Pavel.** in: MATES, Pavel a kol. *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8. s. 6

6 Odpovědnost za přestupky právnických osob

V předchozích kapitolách práce jsem se zabýval pouze odpovědností za přestupky fyzických osob. Mimo fyzických osob existovaly v minulosti, stejně jako dnes, osoby právnické, tj. uměle vytvořené osoby, které nemohou samy jednat bez osob fyzických. V této kapitole se budu věnovat nahlížení na správní trestní odpovědnost právnických osob ve zkoumaném období.

Rakousko-Uherské přestupkové právo, které se stalo základem práva v období první republiky, odpovědnost samotných právnických osob za přestupky neuznávalo. Tento postoj byl zdůvodňován tím, že právnická osoba jako uměle vytvořený útvar nemá vlastní vůli a bylo nepřípustné, aby byla zastupována v protiprávním jednání.

Právní předpisy sice právnickým osobám povinnosti ukládaly, ovšem pokud ta danou povinnost nesplnila, nemohla být na základě výše uvedeného subjektem přestupku. Za dané protiprávní jednání, naplňující znaky skutkové podstaty přestupku, odpovídala vždy fyzická osoba, a to ta, která byla dle organizace právnické osoby povinna za ni jednat. Tento postoj byl v období první republiky potvrzován také judikaturou Nejvyššího správního soudu (např. Boh. a 2193/1932, 1084/1933 nebo 12115/1935).

Nejvyšší správní soud ve své judikatuře také zastával názor, že je nutné v každém konkrétním případě zkoumat, jaká osoba je dle organizace právnické osoby k tomuto jednání povinna. Nebylo možné bez dalšího stíhat za protiprávní jednání prokuristu, nebo jednatele. [151]

Explicitní zakotvení odpovědnosti samotných právnických osob bylo například v § 50 zákona č. 77/1935 Sb., o dopravě motorovými vozidly a jejich zdanění, v § 34 zákona 198/1932 Sb., o dopravě motorovými vozidly, v § 169 zákona č. 131/1936 Sb., o obraně státu,[152] později v období protektorátu v § 5 vládního nařízení č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém.[153]

Ve třicátých letech se v právních předpisech začal objevovat institut ručení samotných právnických osob za pokuty uložené fyzickým osobám. Takové ustanovení

---

[151] **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 926

[152] tamtéž s. 926

[153] **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 62

obsahoval shora zmíněný zákon č. 198/1932 Sb.[154] který byl zrušen zákonem č. 77/1935, nicméně dané ustanovení bylo převzato do tohoto zákona ve stejném znění.[155] V obou předpisech bylo zakázáno přebírání pokut za fyzické osoby na osoby právnické.

Při pokusech o rekodifikaci přestupkového práva se vládní návrh zákona o správním trestním právu a řízení zabýval v § 9 také otázkou obecné úpravy odpovědnosti za přestupky právnických osob. § 9 tohoto návrhu přebíral dosavadní model odpovědnosti právnických osob, tj. že za protiprávní jednání odpovídají osoby fyzické a právnická osoba za tyto povinnosti ručí s tím, že vládní návrh připouštěl, aby byl trest uložen přímo právnické osobě, a to v případě, že tak bylo výslovně stanoveno, nebo to vyžadoval druh uloženého trestu. Podle důvodové zprávy k tomuto ustanovení mohl být přímo právnické osobě uložen trest odnětí živnostenského oprávnění.

Podle důvodové zprávy k návrhu zákona podporuje odpovědnost fyzických osob na místo osoby právnické smysl těchto osob pro odpovědnost. Ručením samotné právnické osoby za splnění povinnosti uhradit pokutu fyzickou osobou má zabránit tomu, aby do orgánu právnických osob byly účelově jmenovány osoby, u nichž nelze pokutu vymoci.[156] Stejným způsobem měla být řešena odpovědnost právnických osob podle § 9 předchozího návrhu zákona z roku 1928.[157] K přijetí těchto návrhů však, jak jsme již uvedli v kapitole 5, nedošlo.

Jen pro úplnost uvádím, že ke vzniku odpovědnosti samotných právnických osob za přestupky došlo až v roce 1954 paragrafem 14 vládním nařízením č. 54/1954 Sb., o provozu na silnicích. Touto právní úpravou se však nebudu dále zabývat, neboť toto období není předmětem zkoumání této práce.[158]

---

[154] § 34 odst. 3 zákona č. 198/1932 Sb., o dopravě motorovými vozidly
[155] § 50 odst. 3 zákona č. 77/1935 Sb., o dopravě motorovými vozidly a jejich zdanění
[156] § 9 vládního návrhu zákon o správním trestním právu a řízení, tisk č. 935/1937 dostupné z http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0935_01.htm (cit. 1. 2. 2019)
[157] vládní návrh zákona o správním trestním právu a řízení, tisk č. 735/1928 dostupné z https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/2vo/tisky/T0735_01.htm (cit. 10. 2. 2019)
[158] **RABINSKÁ, Ivana**. Deliktní odpovědnost právnických osob in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, II. svazek D – J. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-587-6. s. 94

Závěr

Jak vyplývá z textu diplomové práce, přestupkové právo má na území dnešní České republiky dlouhou tradici. K jeho vzniku došlo oddělením určité skupiny skutkových podstat od trestního práva a zmocnění správních orgánů k jejich projednávání a trestání na konci 18. století.

Přestupkové právo hmotné bylo na počátku mnou sledovaného období kodifikované. V dalších dvou vývojových obdobích, tj. v době od roku 1083 do roku 1852, kdy bylo přestupkové právo upraveno primárně zákoníkem o zločinech a těžkých politických přestupcích a v následujícím období od roku 1852 do roku 1873, kdy bylo z části upraveno zákonem o zločinech, přečinech a přestupcích bylo také částečně kodifikováno. V těchto dvou obdobích však existovaly i další právní předpisy, upravující přestupkové právo hmotné, čímž docházelo k postupnému snižování míry kodifikovanosti přestupkového práva hmotného.

V druhé polovině 19. století se právní úprava přestupkového práva hmotného i procesního stala velmi roztříštěnou. Přestože byl tento stav dobovou literaturou kritizován a existovaly značné snahy o změnu, nedošlo do konce mnou sledovaného vývojového období k žádné výrazné změně. Jediný úspěšný pokus o ucelení právní úpravy části přestupkového práva byl realizován v období Protektorátu Čechy a Morava. Přes výraznou kritiku stavu právní úpravy přestupkového práva, která se objevovala od druhé poloviny 19. století až do konce mnou sledovaného období, je obdobný model právní úpravy používán i v současné právní úpravě platné v České republice.

Za cíl této práce jsem si kladl zjistit, kdy došlo ke vzniku přestupkového práva a k jakým změnám v právní úpravě přestupkového práva docházelo v jednotlivých vývojových obdobích. Na základě porovnávání právních předpisů a dobové literatury docházím k závěru, že přestupkové právo procházelo během historie vývojem, ovšem lze konstatovat, že nešlo o příliš radikální změny.

Jednou z největších změn, kterou přestupkové právo prošlo, představovalo přijetí zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupcích z roku 1803. Tento zákon značně rozšířil právní úpravu přestupkového práva hmotného a také zavedl samostatnou úpravu procesní. Další významnou změnu představovalo přijetí trestního řádu v roce 1873, kterým byla, jak jsem již uvedl, zcela odstraněna kodifikovanost přestupkového práva. Ve

zbývajícím období Rakousko-Uherska zůstalo přestupkové právo bez významnějších změn.

Období první republiky nepřineslo žádné zásadní změny. V tomto historickém období hrála v přestupkovém právu významnou roli rozhodovací činnost Nejvyššího správního soudu, která pomáhala dotvářet často nejasnou a neúplnou právní úpravu, jak práva hmotného, tak procesního.

Postupem času docházelo také k humanizaci přestupkového práva, zejména v oblasti trestů, ukládaných za přestupky. V počátečních fázích vývoje přestupkového práva bylo možné ukládat za přestupky tresty tělesné a zneucťující. Z časového vývoje došlo v první řadě k odstranění trestů zneucťujících a v druhé polovině 19. století také trestů tělesných. V druhé polovině 19. století došlo také k ustálení systému trestů, které mohly být za přestupek pachateli uloženy a s nimiž pracovaly i nově přijaté právní předpisy v dalších sledovaných vývojových obdobích.

Ještě méně zásadní změny v právní úpravě proběhly v případě přestupkového práva procesního. Pro projednávání a rozhodování o přestupcích podle zákona o zločinech a politických proviněních samostatná procesní úprava vůbec neexistovala a používána byla úprava trestního práva procesního. Výraznou změnu přinesl zákoník o zločinech a těžkých politických přestupcích. Tímto zákonem byla vytvořena samostatná procesní úprava pro řízení o přestupcích.

Významným milníkem ve vývoji přestupkového práva procesního představovalo přijetí zákona o zločinech, přečinech a přestupcích, kterým došlo k odstranění procesní úpravy zákoníku o zločinech a těžkých politických přestupcích. V průběhu dalšího vývoje byly přijímány právní předpisy, které upravovaly dílčí otázky řízení o přestupcích. Většina těchto předpisů byla přijata v průběhu 50. let 19. století. Tyto předpisy vytvořily základ řízení o přestupcích a v dalších vývojových etapách docházelo již jen k mírným změnám.

Z výše uvedeného vyplývá, že jsem vytčeného cíle dosáhl. Je však nutné zmínit, že tato práce nepostihuje problematiku vývoje přestupkového práva vyčerpávajícím způsobem. Vzhledem k velkému množství skutkových podstat přestupků jsem se v diplomové práci zabýval ve větší míře obecnými otázkami odpovědnosti za přestupy, systémem trestů a podmínkami ukládání trestů. Vůbec jsem v této práci nepostihl například kategorii tzv. přestupků důchodkových, kterým byla v literatuře, jak v době Rakousko-Uherska, tak v období první republiky věnována relativně velká pozornost.

Přesto, že se právní úprava přestupkového práva začala od druhé poloviny 19. století stávat neucelenou a nepřehlednou a tento stav přetrval, až do konce sledovaného období lze konstatovat, že se velmi podobala právní úpravě platné v České republice v současné době.

Citované zdroje

Monografie

1. **ADAMOVÁ, Karolina a SOUKUP, Ladislav.** *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Dokumenty (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-271-4.

2. **BOHADLO, David a kol.** *Správní trestání z hlediska praxe a judikatury*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Právní praxe. ISBN 978-80-7400-413-1.

3. **ČÍŽEK, Karel.** *Trestní právo policejní*. Praha: Otto, 1882.

4. **DUSIL, Václav.** Trestní právo a řízení správní in: HÁCHA, Emil a kol. *Slovník veřejného práva československého*. Sv. IV, [S-T]. Repr. pův. vyd. z r. 1938. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. s. 924-943.

5. **HENDRYCH, Dušan a kol.** *Správní právo: obecná část*. 9. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-624-1.

6. **JOZEF II**. *Práwa wsseobecná nad prowiněnjmi, a gich trestmi*. Vídeň: Trattner, 1787.

7. **MALÝ, Karel a kol.** *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. vyd. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4.

8. **MALÝ, Karel.** K problematice vývoje správních přestupků a jejich trestání v 19. století v Rakousku in: *Vybrané aktuální problémy československého trestního práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. s. 55-67.

9. **MATES, Pavel a kol.** *Základy správního práva trestního*. 5. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-357-8.

10. **MIKULE, Vladimír.** Poznámky k českému trestnímu právu správnímu in: *Pocta prof. JUDr. Otovi Novotnému k 70. narozeninám*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-68-x. s. 57-75.

11. **NOŽIČKA, Josef a Eduard EYSSELT**. *Sbírka novějších předpisů trestního práva správního*. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linharta, 1942.

12. **PAVLÍČEK, Václav a kol**. *Ústavní právo a státověda*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-084-0.

13. **PAVLÍČEK, Václav a kol.** *Ústavní právo a státověda*. II. díl Ústavní právo České republiky část 1. Praha: Linde, 2001. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-273-8.

14. **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního: studie o některých pojmech, zejména o vině*. Praha: Orbis, 1936. Sbírka spisů právnických a národohospodářských.

15. **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Nástin správního práva trestního*. II, O administrativních trestech a správním trestním řízení. Studijní vyd. Brno: nákladem Čsl. akademického spolku Právník, 1946.

16. **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní právo a řízení v judikatuře Nejvyššího správního soudu*. V Praze: [nákladem vlastním], 1937.

17. **POŠVÁŘ, Jaroslav.** *Správní trestní řízení (podle práva, platného v zemi České a Moravskoslezské včetně řízení ve věcech vyživovacích, zásobovacích a cenových, podle slovenského polic. trestního řádu, podle československé osnovy zákona o správním trestním právu a řízení a podle rakouského zákona č. 275/1925 BGBl. ve znění zákona č. 246/1932 BGBl.)*. Brno: Právník, 1946.

18. **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9.

19. **PRÁŠKOVÁ, Helena.** *Základy odpovědnosti za správní delikty*. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-456-8.

20. **RABINSKÁ, Ivana.** Deliktní odpovědnost právnických osob in: SCHELLE, Karel a kol. *Encyklopedie českých právních dějin*, II. svazek D – J. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-587-6. s. 93-97.

21. **VETEŠNÍK, Pavel.** Právo přestupkové in: **SCHELLE, Karel a kol.** *Encyklopedie českých právních dějin*, VII. svazek Právo pro – Prob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-648-4. s. 145-157.

22. **VOJÁČEK, Ladislav. a kol** *České právní dějiny*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

Právní předpisy

1. Zákona ze dne 12. července 2016 č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

2. Říšský zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích

3. Zákon Národního výboru československého ze dne 28. října 1918 č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého

4. Zákon ze dne 7. února 1919 č. 74/1919 Sb., o přejímání státních úředníkův a zřízenců, jakož i úředníkův a zřízenců státních podnikův a fondův.

5. Nařízení vlády republiky československé ze dne 21 března 1919 č. 154/1919 Sb., k provedeni zákona ze dne 7. února 1919, č. 74 Sb. z. a n., o přejímáni státních úředníkův a zřízencův, jakož i úředníkův a zřízencův státních podnikův a fondův

6. Zákon č. 121/1920 Sb., ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky

7. Zákon ze dne 10. prosince 1918 č. 63/1918 Sb., o podpoře nezaměstnaných

8. Nařízení úřadu pro zásobování lidu ze dne 2. listopadu 1918 č. 41/1918 Sb., o obchodu rybami sladkovodními

9. Nařízení ministerstva pro zásobování lidu v dohodě s ministerstvem zemědělství ze dne 21. ledna 1919 č. 36/1919 Sb., kterým se omezuje porážka telat

10. Zákon ze dne 11. července 1922 č. 225/1922 Sb., o mimořádných opatřeních bytové péče

11. Zákon ze dne 27. dubna 1922 č. 130/1922 Sb., o ochraně nájemníků.

12. Zákon ze dne 17. února 1922 č. 86/1922 Sb., kterým se omezuje podávání alkoholních nápojů.

13. Zákon ze dne 23. prosince 1932 č. 198/1932 Sb., o dopravě motorovými vozidly

14. Vládní nařízení ze dne 23. října 1941 č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém

15. Vládní nařízení ze dne 4. července 1939 č. 136/1939 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě.

16. Vyhláška ministra zemědělství ze dne 23. října 1941 č. 362/1941 Sb., o zákazu vydávati určité zboží Židům

17. Vyhláška předsedy vlády ze dne 12. prosince 1939 č. 301/1939 Sb., kterou se omezuje prodej kávy

18. Vyhláška předsedy vlády ze dne 20. října 1939 č. 256/1939 Sb., kterou se blíže stanoví pojem čerstvých uzenin a kterou se zavádí jeden bezmasý den v týdnu.

19. Vyhláška ministra zemědělství ze dne 1. listopadu 1940 č. 391/1940 Sb., o úpravě rozdělování kaprů, určených ke spotřebě.

20. Vyhláška ministra zemědělství ze dne 9. října 1941 č. 377/1941 Sb., kterou se zakazuje výroba, úprava a prodej mikulášského a vánočního zboží.

21. Vládní nařízení ze dne 18. září 1939 č. 206/1939 Sb., kterým se zmocňuje ministerstvo zemědělství k úpravě hospodaření některými potravinami a krmivy

22. Vládní nařízení ze dne 23. října 1941 č. 393/1941 Sb., o správním trestním právu a řízení v oboru vyživovacím, zásobovacím a cenovém

23. Vládní nařízení ze dne 26. dubna 1944 č. 137/1944 Sb., o trestním příkazu ve správním trestním řízení

24. Nařízení ministra vnitra ze dne 11. září 1944 č. 210/1944 Sb., o zjednodušení správního řízení

25. Zákon č. 198/1932 Sb., o dopravě motorovými vozidly

26. Zákon č. 77/1935 o dopravě motorovými vozidly a jejich zdanění

Elektronické zdroje

1. Kniha práw nad přečiněnjmi hrdelnjmi a těžkými řádu Městského, (totiž Policye) přestupky. [Djl prwnj, djl druhý]. Wjdeň: J.T. Grozný z Trattnerůw, 1804. s.dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=3751081&mcp=&idpi=22123191&author=

2. Právo trestní policejní in: **VESELÝ, František, Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české. díl třetí – padělání peněz – pych vodní. Praha: nákladem vlastním, 1898. s. 681-690 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2580370&mcp=&idpi=18930028&author=

3. Řízení trestní policejní in: **VESELÝ, František Xaver.** *Všeobecný slovník právní.* Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české, díl čtvrtý – Rabat - švakrovství. Praha: nákladem vlastním, 1899. s. 336-339 dostupné z http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2588086&mcp=&author=&s=djvu

4. Vládní návrh zákon o správním trestním právu a řízení, tisk č. 935/1937 dostupné z http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0935_01.htm

5. Vládní návrh zákona o správním trestním právu a řízení, tisk 735/1928 dostupné z https://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/2vo/tisky/T0735_01.htm

6. Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích pro císařství Rakouské vydaný dne 27. května 1852, č. 117 říš. zák., se zákonem o tisku, s jinými zákony, nařízeními a rozhodnutími nejv. soudu v příčině práva trestního vydanými, jakož i s abecedním rejstříkem. Praha: nákladem dra. Edvarda Grégra. 1873. dostupné z

http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2856050&mcp=&s=djvu&author=

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je vývoj přestupkového práva. Cílem diplomové práce je poskytnout přehled o tom, kdy v právním řádu na území dnešní České republiky vznikla právní úprava přestupkového práva a v jaké podobě a jakým způsobem bylo přestupkové právo, a to jak hmotné, tak procesní upraveno v dalších vývojových etapách. Dalším cílem diplomové práce je zjistit, k jakým změnám v právní úpravě přestupkového práva postupně docházelo.

Při zpracování diplomové práce jsem vycházel z textů právních předpisů, které upravovaly přestupkové právo, dále z dostupné dobové literatury a soudních rozhodnutí vydávaných v této oblasti.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole jsou vymezeny dva základní pojmy.

Druhá kapitola mapuje vývoj přestupkového práva od jeho vzniku v roce 1787 do vzniku Československé republiky v roce 1918. Tato kapitole je dále rozdělena do tří částí. První z nich poskytuje výklad o přestupkovém právu v nejstarší vývojové etapě, kdy došlo ke vzniku přestupkového práva. Druhá část mapuje vývoj přestupkového práva od roku 1803 do roku 1852. Třetí část této kapitoly je věnována vývoji přestupkového práva v období od roku 1852 do roku 1918.

Třetí kapitola diplomové práce se věnuje přestupkovému právu v období existence Československé republiky (1918-1939). Čtvrtá kapitola diplomové práce řeší vývoj přestupkového práva v posledním zkoumaném období, v období existence Protektorátu Čechy a Morava.

Pátá kapitola je na rozdíl od předchozích, které byly věnovány pouze platné právní úpravě ve zkoumaných historických obdobích, zaměřena na snahy zákonodárce o změny právní úpravy.

Všechny výše uvedené kapitoly se věnovaly pouze odpovědnosti za přestupky fyzických osob. Pátá kapitola se věnuje odpovědnosti za přestupky právnických osob, a to průřezově pro všechna zkoumaná historická období. Závěr diplomové práce pak shrnuje zjištěné poznatky.

Abstract

The topic of this thesis is the development of Infraction Law throughout time. The objective of the thesis is to provide a general outline of when the current Czech Law adopted the legislation for infractions and the form the Infraction Law (both procedural and material) took in its later developmental phases. Another objective of the thesis is to determine what changes have been introduced into the Infraction Law throughout time.

The sources I used to prepare this thesis were the relevant legal documents specifying the legal regulations of Infraction Law, the available periodical literature, as well as the judicial decisions issued in this legal area.

The thesis is divided into six chapters in total. The first chapter defines two of the basic important concepts.

The second chapter provides a chart of the development of Infraction Law since its conception in the year 1787 until the formation of the Czechoslovak Republic in the year 1918. This chapter is further subdivided into three sections. The first section describes Infraction Law during its first developmental phase, which is the time its formation took place. The second section presents a map of the development of Infraction Law in the period between 1803 and 1852. Last but not least, the third section is dedicated to the development of Infraction Law in the period between 1852 and 1918.

The third chapter of the thesis describes the form Infraction Law took during the existence of the Czechoslovak Republic (1918-1939). The last phase that is examined is the Protectorate of Bohemia and Moravia period, and the development of Infraction Law during this time is elaborated upon in the fourth chapter of the thesis.

Unlike any of the previous chapters which only dealt with the legislative regulations which were in effect during the examined historical periods, the fifth chapter shines a spotlight on the efforts of legislatures to introduce new changes into the legal regulations.

All of the above mentioned previous chapters focus only on the liability for infractions in natural persons. On the other hand, the fifth chapter studies the liability for infractions in legal entities through a cross-cutting overview of all of the examined historical periods. The conclusion of the thesis summarises all of the discovered insights.

Klíčová slova v českém jazyce

- Přestupkové právo
- Vývoj
- Řízení o přestupcích

Keys words in English language

- Administrative delict law
- Development
- Delict law proceeding

Název práce v Českém/Anglickém jazyce

- Vývoj Přestupkového práva/ Development of Administrative Delict Law